Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 126. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 2-го ЛИПНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JULY 2, 1954. No. 126. VOL. LXI.

АЙЗЕНГАВЕР НЕ ПІДПИШЕ ДОГОВОРУ ПРО ПОНЕВОЛЕННЯ

СТАНОВИЩЕ КОМУНІСТІВ ВНЕМОЖЛИВЛЮЄ МИРНЕ СПІВЖИТТЯ СОВЄТІВ І ВІЛЬНОГО СВІТУ, АЛЕ СПІВІСНУВАННЯ — ЦЕ НЕ УГОДОВСТВО; ПРЕЗИДЕНТ ПІДТРИМУЄ НІКСОНА; ЗАКЛИКАЄ ДО ОБЕРЕЖНОСТИ НА ШЛЯХАХ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що він ніколи не підпише договору, який поневолював би когось. Він дозволив дослівно цитувати свої слова: „Я не буду партнером договору, який робив би когось невільником, і це все, що можна в цій справі сказати". Президент відповів на запит журналіста, що й він погоджується з прем'єром Винстоном Черчилом в тому, що Захід повинен знайти спосіб співжиття з Росією, але рішуче додав, що ЗДА не будуть купувати миру за ціну угодовства з комунізмом. Айзенгавер вірить в мирне співіснування комуністичної Росії і решти вільного світу, але становище комуністів внеможливлює здійснити таке мирне співжиття. Президентові розмови з Черчилом багато причинилися до того, що англійська й американська політика знову йдуть тим самим шляхом, головним чином на Далекому Сході, де розходження були найбільші. В справі зустрічі з Маленковим президент пригадав, що він вже давніше заявляв свою охоту в цьому напрямі, якщо заіснують відповідні умови, і якщо будуть вигляди, що і друга сторона має щирі бажання до дійсної співпраці. Айзенгавер і надалі виступає проти дотеперішньої підтримки фармерських цін, бо це причиняється до надпродукції в рільництві, і уряд мусить видавати високі суми на магазинування надвишки харчів. Д-р Оппенгаймер може користати з права апеляції до президента, але члени атомової комісії більшістю 4 до 1 голосу відкинули першу апеляцію д-ра Оппенгаймера, а президент має повне довір'я до цих членів. Айзенгавер вірить, що Конгрес ухвалить його програму, і ті члени Конгресу, які підтримують політику президента, тішитимуться симпатією виборців восени цього року. Айзенгавер заявив, що він не читав промови Ричарда Ніксона, в якій віце-президент твердив, що втрату Китаю та війну в Кореї і Індо-Китаї завинив бувший державний секретар Ачесон. Але президент додав, що високо цінить віце-президента, який часто висловлює думки уряду. Він остерігав, щоб не пробували відлучати віце-президента з гурту осіб, ща займають високі становища в уряді. Президент вдоволений з того, що комуністична загроза в Ґватемалі зліквідована. В Кореї не видко виглядів на замирення, бо конференція в Женеві не виказує успіхів. Айзенгавер закликає пресу і радіо, щоб остерігали тих усіх, що під час Свята Незалежности поїдуть автами по шляхах ЗДА. Минулого року на шляхах в автових катастрофах згинули 400 американців. Якщо всі будуть співпрацювати в цьому напрямку, то, казав президент, це число жертв може впасти принаймні до половини.

Труман мусить довго ждати на повне видужання

Кензас Сіті, Мо. — Д-р Волес Ґреґем заявив, що його пацієнт, бувший президент Геррі Труман, мусить тижні, а то й місяці, ждати на повне видужання. Часописи пригадують, що десять днів тому, коли Ґреґем оперував Трумана, вирізавши сліпу кишку і жовчевий міхурець, то він припускав, що за два тижні пацієнт залишить шпиталь. Стан здоров'я бувшого президента трохи покращав, але пацієнт мусить ще довго боротися, щоб стати знову на власні ноги. Після операції в стані здоров'я бувшого президента зайшли деякі комплікації (внутрішнє запалення). Докучає Трумановi безнастанна гикавка.

Підвищення платні сталеварам вплине на заробітки інших робітників

Вашингтон. — Новий контракт між спілкою сталеварів, яка належить до КІО і одною з найбільших сталевих компаній — матиме вплив на платню сталевих робітників інших спілок, а також на платню робітників, що працюють в електричному, ґумовому, нафтовому та інших промислах. Сталеварі дістали загальну підвишку 12 центів на годину. Але з цієї підвишки тільки 5 центів піде до кишені робітника, 2 центи призначені на збільшення забезпечення, а 3-5 центів — на збільшення пенсій. Звертають увагу на те, що більша частина підвишки призначена на збільшення соціяльних видатків, а подібне явище готово повторитися під час укладання контрактів інших робітничих спілок. Збільшення заробітної платні робітникам може спричинити збільшення цін на сталь. Дехто передбачає, що ціна сталі подорожчає від 2 до 4,50 доляра на тонні. Подорожчання сталі спричинить подорожчання авт, холодильників та всіх сталевих товарів. Боротьбу за підвищення платні ведуть і залізничники, об'єднані в спілці, що нараховує мільйон членів.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** покликав до життя урядовий комітет, який має зайнятися справою безробіття в м'яковугільній промисловості. Цей комітет складається з 9 членів Конґресу і представників промислу. Члени цієї комісії противляться уживанню атомової енерґії як рушійної сили в фабриках.

● **Вже три летунські лінії** Транс Ворлд Ерлайнес, Сабіна Белджен Ерлайнес і Скендінейвіен Ерлайнес возять пасажирів до Европи на вакації на засаді: „Лети тепер — платитимеш пізніше". Наперед треба заплатити 10%, а решта подорожі оплачується 20-місячними ратами.

● **Сенатська Правнича Комісія** прийняла резолюцію, в якій закликає визначити в кожному місяці один день для молитви за „мільйони людських істот, поневолених за залізною заслоною".

● **Католицький єпископ** Дієцезії Нешвіл, в стейті Тенн., Вільям Л. Адріян наказав директорам усіх парафіяльних шкіл приймати до шкіл дітей однаково, як білих, так і кольорових батьків.

● **30 сенаторів** із стейтів, де є копальні олива і цинку домагаються від президента Айзенгавера збільшити мито на ці металі, „щоб рятувати домашню промисловість".

● **Шкільна Рада** в Филаделфії звільнила ще п'ятьох учителів, які не хотіли відповідати під час слідства, чи є вони комуністами, або чи належали до комуністичних організацій.

● **Головний суддя** Найвищого Суду Ірл Воррен, промовляючи на конференції правників у Гот Спрінґс, Вірджінія, сказав, що теперішній стурбований світ більше потребує справедливости як сили. „І ви, і я, — сказав Воррен, — можемо прислужитися справедливості у нас і до миру в світі".

НЕРОЗРИВНІСТЬ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ З ВЕЛИКИМИ МІЖНАРОДНИМИ ПРОБЛЕМАМИ

МЕМОРІЯЛ ГОЛОВИ УКК, Проф. Л. ДОБРЯНСЬКОГО У ЗВ'ЯЗКУ З КОНФЕРЕНЦІЄЮ През. АЙЗЕНГАВЕРА И ПРЕМ'ЄРА ЧЕРЧИЛА

Ню Йорк. — „У нинішній світовій ситуації бажана єдність акції проти спільного ворога не може бути дійсно вартісна, якщо забувається про конечність основної єдности у принципах і моральних критеріях, стосованих до всіх держав і народів", — писав голова УКК, проф. Лев Добрянський у своєму меморіялі, що його вислав до президента Айзенгавера і державного секретаря Дж. Ф. Доллеса, коли тільки стало відомо, що до Вашингтону приїде англійський прем'єр Черчил з міністром Іденом на наради з названими керівними американськими державними мужами. У цьому своєму меморіялі проф. Добрянський покликався на заяви самого през. Айзенгавера і державного секретаря Доллеса, що вони їх складали при різних нагодах, — про право всіх народів на самостійність і право мати таку систему правління, яку даний нарід хоче, — про конечність зупинити комуністів у їх поході на підбій всього вільного світу, — про розуміння Америкою недолі й бажань уярмлених народів, бо Америка сама визволилась була зі стану визискуваної колонії. Проф. Добрянський висловив у своєму листі глибоке зажурення фактом, що — на жаль — Винстон Черчил не виявляє достаточного знання проблем Східньої Европи, доказом чого є, напр., те, що він постійно вживає терміну „190 мільйонів росіян", про Совєтський Союз говорить, як про однородну Росію і т. д. Винстон Черчил, мовляв, не розуміє того, що державна незалежність України та її велетенський потенціял одиноко могли б спаралізувати історичний російський імперіялізм, який загрожує кожному неросійському народові. Автор цього меморіялу просить прийняти у Вашинґтонських нарадах під увагу конечність стосувати у дальшій практичній політиці засади тієї політичної моралі, що їх не завжди стосовано впродовж історії Англії.

ДОЛЛЕС ВІТАЄ ҐВАТЕМАЛЬЦІВ З ЇХ ПЕРЕМОГОЮ НАД КОМУНІСТАМИ

Вашингтон. — Програна комуністів у Ґватемалі, яка прийшла наслідком зусиль громадян, що не дали застрашити себе терором і насильством, це світлий приклад, який обіцює більшу безпеку у майбутньості — заявив державний секретар Джан Фостер Доллес у 15-хвилинній промові, яку він виголосив через радіо і в телевізійній передачі. Він висловив велике вдоволення останнім розвитком подій у Ґватемалі, який довів до „зліквідування бодай одної поважної небезпеки" на американському континенті. Державний секретар ґратулював ґватемальцям, що вони самі завели порядок у своїй хаті і тим самим дали научку комуністам, які на майбутнє мусять рахуватися з тим, що на американському континенті не доходиться до влади ліквідацією громадянських свобід, масовими арештуваннями, вбивствами політичних противників „й іншими брутальними актами, що їх винаймив собі комунізм для забезпечення влади." Доллес гостро атакував Совєтський Союз за його руку в Ґватемалі. Водночас Доллес признав, що в тому краю існували і подекуди ще існують умовини, які штовхали людей в обійми комунізму. Однак комуністи, діставшись до влади, не використали її для потрібних реформ, щоб поправити ті соціяльно - економічні умовини, лише дбали тільки про політичний бік справи. Доллес обіцяв, що З'єдинені Держави з свого боку допоможуть Ґватемалі зарадити біді широких верств населення. Доллес не сказав, чи, з уваги на останні події в Ґватемалі, її справа буде обговорювана на пан - американській конференції міністрів закордонних справ, що мала для тієї цілі зійтись 7 липня в Ріо де Жанейро.

Переговори про замирення в Ґватемалі

Сан Сальвадор, Ель Сальвадор. — Вже відбулася перша розмова між головою теперішнього ґватемальського уряду полковником Ельфеґо Монзоном і командантом повстанської армії полковником Карлосом Кастілло Армасом. Переговори ведуть в столиці республіки Ель Сальвадор, а сальвадорські політики діють як посередники між двома групами, щоб якнайшвидше дійшло до повного замирення та політичного успокоєння в Ґватемалі, де впродовж 12 днів велася громадянська війна. Також американський амбасадор Мікель Дж. МекДермотт діє як посередник між ґватемальськими представниками. Але перша зустріч відбулася не в дуже приязній атмосфері. Обидва ґватемальські політики прибули на летовище майже одночасно, але не привіталися там, а зробили це аж в палаці сальвадорського президента полковника Оскара Озоріо. — Одночасно повідомляють з Ґватемалі, що там в деяких департаментах почалося повстання селян, які недавно дістали були землі, відібрані від плянтаторів. Одно повстання почалося в департаменті комуністичного посла, який тепер укривається і, мабуть, керує повстанням. Уряд полковника Монзона досліджує справу викрадення урядових грошей з банків, — тими політиками, які поховалися або повтікали до чужих амбасад, просячи азилю. В деяких банках бракує від 200,000 до 1,400,000 долярів. Уряд шукає за полковником Вером і майором Розенберґом, які втекли були до мехіканської амбасади, але пізніше вийшли з неї і тепер укриваються.

Конґрес проти втручання комуністів у справі Західньої Півкулі

Вашинґтон. — Палата Репрезентантів однодушно прийняла резолюцію проти комуністичного втручання в справи Західньої півкулі. Подібну резолюцію попереднього тижня прийняв Сенат. За резолюцію голосували всі присутні конґресмени (371), проти не голосував ніхто. Ця резолюція не має практичного значення, але вона висловлює почування й переконання Конґресу, який є проти комуністичної інфільтрації в американських державах, і закликає до „конечних і властивих заходів", щоб стримати комуністичне втручання на терені Америк. Сенатор Вілльям Ланґер, який єдиний голосував у Сенаті проти цієї резолюції, заявив, що він зробив це з тої причини, що уряд не повідомив Сенат про те, що ділялося в Ґватемалі.

● **Новий щоденник** почав виходити в Римі, як полудневий часопис. Замість довгої програми, редактор цього щоденника окреслив його плятформу коротко: строго антикомуністичний.

ЛИПЕНЬ — МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА АМЕРИКИ

Кураторія і Управа Українського Студентського Фонду та Управа Союзу Українських Студентських Товариств Америки проголосили, в порозумінні з Українським Конґресовим Комітетом, збірку на допомогу українському студентству, яка триватиме цілий місяць липень. Проголошення збірки поміщене на 3-ій сторінці, а стаття в тій самій справі на 2-ій.

ПОМЕР проф. ЛЕВКО ШРАМЧЕНКО

З Швайцарії наспіла вістка, що там помер відомий український громадсько-політичний діяч, проф. Л. Шрамченко, у віці 77 років. За часів відродження України, в р.р. 1917-20, Покійний брав найближчу участь в політичній роботі, займаючи видатні становища в Уряді УНР, як державний секретар, міністер народного господарства і ін. На еміґрації був професором статистики і державного права в УТГІ та в Українському Вільному Університеті. Скінчив Московський університет і був учнем відомих професорів-статистиків О. Русова, О. Чупрова і Ф. Щербини. Походив з Чернігівщини, де довгий час працював, як земський статистик. Полишив праці з ділянки статистики, демографії і державного права.

ЗДА перестерігають Францію щодо озброєння Німеччини

Париж. — Франція мусить вибрати „для себе і для історії", — чи німецька збройна сила має постати в рямцях контролі збоку спільного командування европейської армії, чи незалежно від цієї армії та її командування, як самостійна національна армія, — заявив американський амбасадор Даґлес Діллон на бенкеті англо-американської преси. Американський амбасадор заявив, що озброєння Німеччини є „неминуче" і що це справа не тільки пристойности, але й потреби — признати Західній Німеччині повну суверенність. Він признав слушність групі французьких інтелектуалів, які в своїй заяві до французького уряду і громадянства заперечували погляд сірого французького обивателя, начебто відмова від пакту Оборонної Спільноти означала б заборону німцям творити нову армію. Така армія все одно постане, а коли вона постане всупереч волі і згоді Франції, то буде ще більша і не матиме ніякої зовнішньої контролі.

Сіям стурбований „невтралізацією" Індо-Китаю

Об'єднані Нації. — Коли французький прем'єр Мендес-Франс і комуно-китайський прем'єр Чу Ен-лай погодились, що з Ляосу і Камбоджі, двох менших держав Індо-Китаю, мають забратися комуністичні „визвольники", і в цих країнах не вільно буде перебувати ані французьким чи американським військам, ані військово-технічним місіям, і що Ляос та Камбоджа мають бути „зневтралізовані", — Сіям прийняв вістку про це з невеликою радістю. Бо вправді ці сусідні країни перестають бути тереном боїв, які погрожували перенестись на терен і самого Сіяму, проте „невтралізація" цих країн погрожує їм, як підказує гіркий досвід, скомунізуванням. Якщо Ляос і Камбоджа мають бути фактично безборонні, в найближчому сусідстві з комуністичним Китаєм, то Сіям далі уважає себе загроженим комуністичною агресією. І тому сіямський міністер закордонних справ Ван Вайтаякон, який вніс був скаргу до Об'єднаних Націй проти воєнної небезпеки, в якій опинилась його країна, прибув до Ню Йорку робити заходи перед Об'єднаними Націями, щоб вони ґарантували недоторканість „зневтралізованих" держав Індо-Китаю

85-літня проблема близька позитивної розв'язки

Каїро, — Коли 85 років тому відкрито Суезький канал, то це було для технічно й фінансово відсталого Єгипту, з одного боку великою радістю, а з другого прикрою подією, бо вона впроваджувала на територію Єгипту чужинецькі европейські держави. У 1951 році Єгипет уневажнив умову з 1899 р. про спільне правління з Англією в Судані і умову з 1936 року про Суез. З того часу існує гострий конфлікт між Англією і Єгиптом. Тепер сподіваються зліквідувати цей конфлікт впродовж найближчого тижня завдяки американсько - англійському порозумінню, осягненому на останній конференції у Вашинґтоні.

Англійці не захоплені заявою Айзенгавера і Черчила

Лондон. — Англійці були дуже вдоволені комунікатом, що появився у Вашинґтоні про висліди 4-денних нарад між найвищими представниками ЗДА й Англії, зате менше задоволення викликала в них спільна заява Айзенгавера і Черчила про політичні принципи, що їх вони будуть надалі дотримуватись. У заяві, що ЗДА й Англія не укладатимуть ніяких договорів, які затверджували б чи продовжували б теперішнє поневолення народів, колись самостійних, як також в заяві про право всіх народів, які цього запрагнуть, на власну державність, лондонський „Таймс" бачить вістря проти СССР, а тим самим — похорон надії на те, що може вдасться англійським державним мужам переконати Вашинґтон у потребі укласти з СССР пакт на зразок Льокарна з 1925 р. Наставлені на угодівство з Москвою, англійські політичні кола не є вдоволені, що — за згаданою заявою Айзенгавера і Черчила — така „мирна угода" з большевиками буде тепер неможлива, — повідомляють лондонські кореспонденти американської преси.

ЗЛО КОМУНІСТИЧНИХ АМБАСАД

Вашинґтон. — Сенатська Правнича Комісія нараджувалася над способом, якби зліквідувати пропаґандивну діяльність комуністичних амбасад і консулятів. Згідно з дотеперішнім законом, всі урядовці амбасад і консулятів користуються імунітетом, і без ніякої контролі ввозять до ЗДА пропаґандивні матеріяли з країн з-поза залізної заслони. Сенат хоче обмежити ці права, з тим, щоб і дипломати мусіли реєструватися як аґенти чужих держав. Сенатська Правнича Комісія ствержує, що чужинний дипломат може користати з свого імунітету доти, поки він не порушує приписів схвалених відповідним відділом державного департаменту.

ТРИ ДЕРЖАВИ „АНЗУС" ПРИСПІШУЮТЬ АЗІЙСЬКИЙ ПАКТ БЕЗПЕКИ

ЗДА, АВСТРАЛІЯ І НОВА ЗЕЛЯНДІЯ ЗАКЛИКАЮТЬ ДО „НЕГАЙНОЇ АКЦІЇ" В СПРАВІ КОЛЕКТИВНОГО ПАКТУ СУПРОТИ КОМУНІСТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ

Вашинґтон. — Т. зв. АНЗУС — початкові літери Австралії, Нової Зеляндії і ЗДАмерики — відбули у Вашинґтоні двогодинну конференцію, після чого видано спільне повідомлення, яке не тільки підтримує англо-американську заяву, оприлюднену після Вашинґтонської конференції Айзенгавера з Черчилом, про рішення заключити колективний пакт безпеки для країн Південного Сходу Азії, але домагається приспішити цю акцію. У тій нараді взяли участь державний секретар Дж. Ф. Доллес, австралійський міністер закордонних справ Кейсі і ново-зеляндський амбасадор при ЗДА Нокс Мунро. Названі три держави зв'язані вже т. зв. АНЗУС-пактом з 1951 року, що його підписано негайно після замирення з Японією. Теперішній проєктований пакт для південно-східніх азійських держав має охопити багато більше держав, особливо ж Англію, яка в 1951 р. була невдоволена, що це ніби ЗДА виелімінували її з державного колективу далеко-східніх держав. Комунікат тих трьох держав не згадує нічого конкретного про проєктований пакт, не називає ніяких держав, які туди входили б, ані не називає змісту проєктованого пакту, лише підкреслює, що на нараді трьох держав передискутовано останню ситуацію на Далекому Сході, як також взято під увагу останню конференцію між през. Айенгавером і прем'єром Черчилом і рішено приспішити творення пакту безпеки для країн Південно-Східньої Азії. Заява про конечність встановлення пакту „колективної оборони" в південно-східній Азії набирає особливого значення з уваги на теперішню останню стадію переговорів між Францією і комуністами про замирення в Індо-Китаї.

Проєкт нового каналу в Україні

Москва. — Новий великий водний шлях має постати в Україні — повідомляє київський щоденник „Правда України". Це має бути довгий на 80 миль (120 клм) канал, що подвоїв би чи навіть потроїв би запас води в Донецькому басейні. Цей новий проєктований північно-донецький канал не був би призначений для плавби, тільки для промислових цілей. Земні роботи вже розпочались, інформує „Правда України". Канал має получити Донець і Оскол й охопити обшир міст Константинівка, Краматорськ, Горлівка, Макіївка й ін. Кінцевим пунктом на півдні має бути місто Сталіно.

Москва оскаржує ЗДА у „шпигуванні" за совєтськими кораблями

Москва. — Совєтський уряд оскаржив З'єдинені Держави в тому, що вони постійно стежать за совєтськими торговельними кораблями на водах Далекого Сходу, „грубо порушуючи свободу плавби на відкритих морях". Совєтська пресова аґенція наводить п'ять випадків, коли то американські воєнні літаки буцімто літали на малій висоті над совєтськими торговельними кораблями. Таке „шпигування" за совєтськими кораблями відбувається, як запевняє совєтський комунікат, особливо недалеко вод Формози і має на цілі „спровокувати" совєтські кораблі, щоб потім заатакувати їх так, як це сталося з танкером „Туапсе". — Совєтські чинники все ще твердять, що це американці захопили „Туапсе", дармащо національно-китайське командування з Формози офіційно призналося, що це воно схопило совєтський танкер, сконфіскувало призначену для червоного Китаю ґазоліну і заарештувало всю совєтську залогу.

Чу Ен-лай повернувся переможцем до Пейпінґу

Гонґ Конґ. — Комуно-китайський прем'єр і міністер закордонних справ Чу Ен-лай повернувся до столиці червоного Китаю Пейпінґу після нарад у Женеві, у столиці Індії Ню Делі з прем'єром Неру і в столиці Бурми Ранґуну з прем'єром У Ну. Його вітали, як переможця, який виборов „мирну" комунізацію Індо-Китаю у таємній розмові з французьким прем'єром Мендесом-Франсом і промостив комунізмові шлях до всього Південного Сходу Азії — пишуть тутешні часописи. Коли літак Чу Ен-лая приземлився на летовищі в Гонґ Конґу, щоб набрати пальне, поліція вжила спеціяльних засобів охорони, щоб не допустити до демонстрації противників комунізму та до маніфестації комуністів.

В СВІТІ

● **Японія** помалу ліквідує свої торговельні взаємини з Европою та Америкою і переходить на торгівлю з азійськими країнами. Головна причина: висока — в порівнянні з японським „єном" — европейська валюта, головно англійський фунт, швайцарський франк, західньо-німецька марка та американський доляр, і в наслідок цього неґативний японський торговельний балянс.

● **Англійські літаки** „Гокер-Гантер" (яструбині ловці), які мали стати „стрижнем" летунства збройних сил НАТО, виявили велику хибу в гальмуванні під час лету вниз. Англійський уряд заборонив випускати цей тип літаків, поки не виправлять зазначеної технічної хиби.

● **Кампанію проти Сагари** ініціює 64-літній англійський подорожник Ричард Бейкер, який переїхав 11,000 миль по цій пустині й ствердив, що кожного року вона „з'їдає" 30 квадратових миль родючої землі. Бейкер заснував „Товариство для боротьби з Сагарою", яке плянує стати міжнародною організацією. В Управі цього Товариства 31-літня англійська аристократка, княжна Джерзі.

● **Чіанґ Кай-шек** димісіонував свого найстаршого сина, генерала Чіянґа Чінґ-куо, з становища шефа міністерства оборони й призначив на це становище іншого національно-китайського генерала, що скінчив був Колумбійський університет.

● **6 чоловіків і 1 жінка** з 7 країн дістали нагороди за написання конкурсової праці для Об'єднаних Націй про ролю виховання для міжнародного порозуміння та про зв'язок господарських проблем із світовим миром. Кожна з тих праць повинна була мати не більше як 2,000 слів. Між нагородами: чотиритижневе перебування в Ню Йорку, подорож до Женеви (в Швайцарії) або Банґкому (в Бурмі).

● **Яків Малік,** совєтський амбасадор в Англії, виїхав до Москви звітувати Молотову про причини виїзду Черчила й Ідена до Вашинґтону. Малік був головою совєтської делеґації під час переговорів про розброєння, які закінчились повною невдачею внаслідок упертости й неуступливости большевиків. Маліка заступатиме в Лондоні радник совєтського посольства з „лошадіним" прізвищем, як казав Чехов, — Белохвостіков.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РИЗИКОВНИЙ ПІДХІД

Британський прем'єр, Винстон Черчил, мабуть не вернеться додому з порожніми руками. Інакше не було б вдоволення, яке виявляє британська преса, обговорюючи вашингтонські „фамілійні розмови". Вдоволена теж і Франція. Виходило б, що „незалежна британська політика", яка йде тепер впарі у найважливіших питаннях закордонної політики разом з Францією, не тільки не потерпіла в Вашингтоні, але дещо зискала. До того, як підкреслив Черчил, вашингтонські наради закріпили „нерозривну єдність" між Британією і ЗДА, на чому повинна б зискати теж і „незалежна американська політика", що є у проводі політики вільного світу. Згадуючи про це, обмежимось наразі тільки до інтерв'ю, яке дав британський прем'єр представникам преси. Декларацію Основних Принципів, підписану Айзенгавером і Черчилом, обговоримо другим разом.

Черчил свідомий того, що його становище у відношенні до „Росії" не є на тій землі популярним і що воно дивує теж і журналістів, бо інакше не був би виправдувався перед ними за це відношення, і не просив їх, щоб дещо вибачили „старому" й не дуже притискали його до муру. Журналісти це зрозуміли і не наставали на докладні відповіді, а радше дали „старому" змогу виговоритись.

В тому, що говорив Черчил, вдаряло те, що він постійно згадував за „Росію" та „російський нарід", так, ніби під Совєтами іншого народу не було. Значить, навіть Черчил допомагає ще й тепер продовжувати в світі леґенду про „одну Росію" і „один російський нарід", хоч добре знає, що так не є. Очевидно, що таким чином йому легше говорити про „мирне співжиття" з „Росією" та бажати „російському народові" усіх благ, як він це робив у своїм інтерв'ю з журналістами, чи надіятись, що це „мирне співжиття", якщо вдержиться якийсь час, створить „цілком іншу ситуацію", відмінну від теперішньої, повної небезпек. Тому, що Черчил так тепер „відчуває", він є за „терпеливу, холодну і приятельську переоцінку теперішніх інтенцій росіян" і за „вивчення їхніх справжніх інтересів". Спираючись на це „відчуття", Черчил заповів, що тим разом Москва не відкине „цієї нагоди". Іншими словами, що тим разом Захід таки зговориться з Кремлем. Пригадуємо що, поки Черчил та Іден прибули до З'єдинених Держав, ми писали, яке буде їх головне завдання. Тепер це потвердив сам Черчил. Говорив про це зворушливо, майже з сльозами, бажаючи переконати журналістів, чи взагалі американський нарід, а то й цілий світ, що означала б нова світова війна.

В тих самих американських газетах, що вмістили інтерв'ю Черчила з пресою, були вміщені теж звідомлення з переслухань конґресової комісії, які вона веде в Европі з утікачами з-під Совєтів. З тих зізнань, які ведуться в Мюнхені, виходило б, що народи під Совєтами не ждуть на „мирне співжиття" з Кремлем, а ждуть на те, щоб Захід допоміг їм скинути кремлівське ярмо. Для тої цілі існують ще й тепер підпілля в Україні, Білорусі, Литві, Латвії та Естонії. Поневолені Кремлем народи не ждуть на нову конференцію Черчила та Айзенгавера з Маленковим, а ждуть на те, щоб Захід зірвав усякі зв'язки з країнами із комуністичними режимами. Зізнання ці пригадують Заходові ще й народовбивство Кремлю, винищування цілих етнічних груп та масові депортації на Сибір. Тому, що Черчил обговорював у Вашинґтоні теж і азійські проблеми, зокрема проблему нав'язання тісніших дипломатичних та торговельних зв'язків з червоним Китаєм, хочемо нагадати, що в тому самому часі промовляв до журналістів єпископальний єпископ Квентин Гуянґ про те, що він знає із свого „співжиття" з китайськими комуністами. Він заявив, що хоч як зле було жити, коли при владі був Чіянґ Кай-шек, проте це життя годі навіть порівнювати з червоним пеклом, зокрема з тим, що його доводиться терпіти китайським селянам, ошуканим червоними диктаторами. „Хороніть свою свободу. Ми (себто китайці) ніколи цього не розуміли, поки її не втратили", нагадував американцям еп. Гуянґ.

Його пересторога якраз на часі, коли вдуматися в те, що пропонує Черчил, як єдиний рятунок перед атомовою війною.

ДОПОМОЖІМ СТУДІЮЮЧІЙ МОЛОДІ!

Говоримо і пишемо про нашу молодь, як нашу будучину, але чи дійсно знаємо, як і чим та молодь живе й до чого змагає? А маємо на думці ту молодь, що дорожить нашим рідним, а одночасно — не зважаючи на великі труднощі — вибивається і здобуває по американських високих школах найвищі відзначення, на що є факти і докази. Ця молодь — новоприбула і тут роджена — не тільки добре вчиться у тих школах, але ще використовує школу для поширювання знання про Україну та її боротьбу за волю, серед студентства та професорів. Теж і на те є факти і докази.

Згадуємо про це, бо якраз така молодь звертається тепер до нашого громадянства з проханням дати їй змогу покінчити студії. Так треба розуміти відозву Кураторії Українського Студентського Фонду, якою проголошено місяць липень місяцем збірки на допомогу студентам, що не можуть покінчити своїх студій, бо бракує їм матеріяльних засобів. Всі ті студенти працюють і намагаються власним трудом добитись свого. Проте є кілька сот таких, що їм без матеріяльної допомоги неможливо продовжувати дальші студії.

Допомогу українському студентству вважали американські українці вже тому 50 років за один з своїх найважливіших обов'язків. Боротьба наших студентів за український університет у Львові, враз з убивством сл. п. Адама Коцка, відбилась широким відгомоном і на цій землі. Піднялись протестаційні віча, а з ними й поважні грошові збірки на допомогу студентству, головно тоді, коли воно покинуло для протесту Львівський університет і пішло в світ, в інші країни та до чужих шкіл. Американські українці рятували наше студентство теж і по першій світовій війні, коли воно опинилось в чужих країнах з інших причин, чи коли їх рідна школа опинилась на рідній землі в підпіллю.

Тепер маємо багато такої самої ідейної молоді між собою, тут на американській вільній землі. Допоможім же їй покінчити студії! Це ж наші діти, наша надія. Це вони будуть продовжувати тут те, що нам усім найдорожче. Це вони — наші будучі провідники, наш квіт!

Велика журба ЗДА: Японія

Драматичний заклик президента Айзенгавера з 22 м. м. про конечність „дозволити жити" 85 мільйонам японців, скупчених на території, не більшій від одного каліфорнійського стейту, зактуалізував знову „проблему Японії", яка існує від закінчення другої світової війни так само, як „проблема Німеччини". Обидві вони дуже між собою схожі: в обох випадках — великі числом народи на невистачальній своїми розмірами і багатствами території; в обох випадках — страшне психічне потрясення народу, що був на шпилях великодержавницької потуги і завоював велетенські чужинецькі терени, а опинився на низах побитої, роззброєної, обрізаної і окупованої країни; в обох випадках — свідомість повної залежности від ворога, що окупував край, поруч із живими споминами про недавнє величне минуле; врешті, в обох випадках, — подивугідна роботящість і тугість народу, що вміє власним зусиллям підніматись з упадку, з гідністю терпіти поразку і зручно пристосовуватись до нових умовин, виборюючи собі крок за кроком щораз кращі можливості відбудови. Але поруч із усіми тількищо вичисленими подібними рисами ситуації, що в ній опинилися японці і німці, є ще одна спільна, логічна і зрозуміла, але для них трагічна риса: всі їх безпосередні, ба навіть дальші сусіди, занавши на власній шкурі їхнього недавнього експансивно-імперіялістичного гону, такі недовірливі й такі насторожені, що все ще не можуть побутися страху перед ними і, переочуючи цілком змінене відношення міжнародних сил та цілком інші міжнародні проблеми, — відштовхують їх від себе і штовхають в сторону Москви.

Американській повоєнній політиці — після її перших страхітливих промахів, що тісно нав'язували до Ялтинської і Постдамської умов — можна признати ще розмірно найбільше політичного реалізму, проявленого в ліберальному режимі в Німеччині й Японії. Зокрема, генерал МекАртур показав себе державним діячем непересічної мірки, задержавши дідичну монархію в Японії та наполягаючи тільки на демократизації режиму. Але безпощадне знищення всякої збройної сили в Німеччині й Японії помстилось жорстоко на переможцях, в першій мірі на З'єдинених Державах, які стали перед необхідністю відбудувати бодай частинно ту збройну силу — в характері власного союзника у боротьбі за волю решти світу проти нового страшного ворога. Віце-президент Ніксон, що в минулому році, як представник Президента, подорожував по Далекому Сході, мужньо поставив крапку над „і": публічно, у своїй промові в Токіо, признав, що було помилкою обеззброїти цілком Японію і вставити в її конституцію заборону відновлення збройної сили. Мир з Японією з 28 квітня 1952 р., чи пак з 8 вересня 1951 р., підписаний в Сан Франсіско ЗДА і 48 іншими державами, при відмові збоку СССР, Польщі і Чехословаччини та неприсутності Індії і Бурми, і долучений до нього „пакт безпеки" — відкривав дорогу до відбудови японської армії. Саме минулого тижня японський парлямент прийняв достосований до того пакту і до відповідної зміни конституції закон про частинну ремілітаризацію. Але осягнено це з такою трудністю і з розпутанням такої опозиції від японських соціялістів і пацифістів, що прем'єр, старенький Йошіда, відмовився їхати на заповіджені відвідини у Вашинґтоні і залишився в Японії, щоб не давати опозиції нагоди до ще більшої кампанії.

З поняттям Японії нерозривно зв'язане поняття про хоробрих аж до самогубства вояків, моряків і летунів. Здавалося б, що японський нарід, зокрема молодь, поривається до відбудови своєї армії. Нічого подібного! Американську пропозицію про ремілітаризацію прийнято в Японії „без ентузіязму і без ворожости". Консервативні, націоналістичні й фахові військові японські кола знають, що 130,000 дозволеного наземного війська, 50,000 воєнно-корабельного тоннажу і летунство без бомбардувальників — це замала сила навіть строго дефензивного призначення, щоб відбити напад на Японські острови. Вони знають, що це тільки підмінка-армії і що з такою армією Японія ще далеко не є безпечна, а не то не може стати вартісним союзником-партнером в ґльобальній боротьбі проти большевиків. І тому ті кола не можуть бути захоплені. Знову ж соціялісти побоюються, що навіть мініятюрна японська реґулярна армія може спричинитись до відродження військово-поліційної системи. Самі ж американці, починаючи від МекАртура, надто часто і надто голосно та „переконливо" своїми безапеляційними розпорядками говорили про Японію, як зневтралізовану державу, щоб концепція невтральности не знайшла прихильників серед численних японців, які тямлять жах атомових бомб над Гірошімою і Наґасакі і не бажають собі перевіряти на інших своїх містах та інших сотнях тисяч жертв, чи московські атомові бомби слабші чи сильніші від американських. 130,000 війська було легко поставити на ноги, бо й так існувала зорганізована на військовий лад 110-тисячна поліція. Тяжче поставити на ноги японський фінансовий і торговельний баланс так, щоб — як сказав Айзенгавер — 85 мільйонів душ могло прожити на території завбільшки Каліфорнії, без доступу до вільних ринків, без права торгувати з комуністичним світом, без постійної фінансової допомоги і без достатньої кількости харчів.

Психіка народу і його настрій — це щось таке, чого неможна бачити очима і чути вухами. Але це реальний чинник у політиці. Так само, як неможливо викоренити в японців комплексу великої нації і не можна їх переконати у потребі боронити в'єтнамців проти комуністичних в'єтмінців, так само неможливо викоренити ненависти до японців в душах філіппінців, бурменців чи південних корейців. І тому могутня Америка не всилі перешкодити Південній Кореї на кількадесят миль від її берегів проголосити заборону японської риболовлі, або змусити держави Тихого океану на кивок з Вашинґтону дивитися на Японію, як на миролюбну і союзницьку країну. І витворилась та парадоксальна ситуація, на яку так яскраво вказав Президент: не дасться Японії змоги жити, не відкривається митних бар'єрів перед її промислом, не дасться їй війська, фльоти й летунства навіть для власної оборони, а з другого боку неможливо залишити її на поталу большевизмові, бо тоді велетенський потенціял Японії, проявлений у другій світовій війні, буде змобілізований проти вільного світу, в першу чергу проти ЗДА! І ця парадоксальна ситуація знову нагадує Німеччину: хто, як не самі американці впустили Москву до Берліну і Відня?! Хто інший, як не самі американці пустили Москву на Курильські острови, до Північної Кореї і Порт Артуру?! І як тепер боронити японські ворота до Тихого океану, коли допущено ворога під самі ворота?!

Д-р Володимир Безушко,
б. доцент англійської мови і літератури

ЯК ПІДПИСУВАТИСЯ?

На цю тему появилися три статті в „Свободі", перша д-ра Падоха, остання п. І. В. Манастирського. Статтю п. Турчина я переочив, а може число з тою статтею не дійшло до мене. Д-р Падох порушив справу в тактовний спосіб, чого не можу сказати про п. І. В. Манастирського. Тут потрібне фахове знання англійської й української мов. Більша скромність у автора була б його союзницею, а так залишається наївний ідеалізм і загонистість.

Не беруся вирішувати всіх справ питання, бо не маю під рукою потрібних матеріялів, а також і тому, що хоч би моя відповідь була і найкраща, то вона не прийметься. Відповідь наукової інституції мала б більші вигляди на респектування.

П. І. В. Манастирський апелював більше разів до цивілізації і до репрезентативного характеру, та це тільки фрази. Консервація етнічної групи цікавить нас, але шлях, намічуваний п. І. В. Манастирським, зовсім підрядний.

Справа передачі прізвищ не така вже легка, як видається п. І. В. М. Треба взяти на увагу погляди американських славістів на цю справу. Існує правильник у цій справі, і до нього треба б заглянути.

Українцям треба б опрацювати осібно вимову для Англії і осібно для Америки. Крім цього треба опрацювати вимову зі становища незалежної української держави і зі становища еміґранта, який з конечности мусить примінитись до обставин. Я думаю, що не можна диктувати поведінку інших під цим оглядом, бо майже кожний тут залишений на власні сили. Під цим оглядом гідний наслідування приклад одного народу, що приймав прізвища Хмельницького, Шевченка, Саліги і т. п., еспанські прізвища (приходячи із Східньої Европи), коли це було для нього вигідне, але душею залишався завсіди той самий: Тритисячолітня традиція в нього через те не затрачувалась.

Автор статті, І. В. М. лине думкою до епохи української латинки, та це фікція, яка не знати, коли буде зреалізована. Він думає, що при її допомозі всі труднощі усунено б. Це також мильний погляд. Автор заперечує передачу багатьох імен, як Зелений, Козак, Мущинський, Левицький, Онищук, Ремеза, Романишин, Сикевеч, — за допомогою: Zeleny, Kosak, Moushinskv, Levitsky, Onyschuk, Remesa, Romanition, Sikevich. Для мене це правильна еміґрантська передача, а декотрим з них взагалі не можна нічого закинути.

Писати слово „Київ" по-англійському „Kiev" — зовсім

(Закінчення на стор. 6-ій)

Євген Ґеґечкорі

5 червня 1954 року в Парижі несподівано помер Євген Ґеґечкорі, член демократичного уряду Грузії на чужині. Один за другим умирають на еміґрації визначні люди малого, але талановитого грузинського народу: 1952 р. помер в дуже похилому віці Ной Жорданія один із творців незалежної Грузії. Між двома світовими війнами від кулі підісланого Москвою убивника загинув у Парижі член грузинського уряду на еміґрації Ной Рамішвілі. Тепер відійшов у вічність Євген Ґеґечкорі.

Історична недоля злучила Україну і Грузію в одні́м ярмі московського імперіялізму. Цього року Москва наказала всім народам Совєтської імперії святкувати 300-ліття Переяславського договору. Але навіть Сталін не відважився влаштувати для грузинів свято злуки Грузії з Московщиною в 150-ліття тої події, коли петербурзький уряд скасував владу царя Іраклія в Грузії і обернув цю країну в свою провінцію (1801 р.).

Євген Ґеґечкорі народився 1882 року і по закінченні освіти в московськім університеті був адвокатом. 1907 р. його, у віці 25 років, вибрано від Грузії до Державної Думи (парлямент з обмеженими правами) в Петербурзі. Уже в той час Ґеґечкорі визначався як талановитий промовець і діяч Грузинської Соціял-Демократичної Партії. Соціял-Демократична Партія Грузії рішуче відкинула від самого початку диктаторські теорії Леніна, які на своїй батьківщині, Грузії, пробував ширити прихильник большевизму Сосо Джуґашвілі, пізніше відомий як Йосип Сталін. Ґеґечкорі належав до найрішучіших противників большевизму.

Коли настала революція 1917 р., Ґеґечкорі належав до тих, що пробували забезпечити автономні права Грузії в межах Російської федерації. Але це була ілюзія, яку скоро грузини відкинули. 26 травня Грузія проголосила свою незалежність, як демократична республіка. Республіка існувала до лютого 1921 року, коли то Москва послала своє військо для „визволення грузинських робітників і селян" від „буржуазної влади" (до речі, в Грузії після виборів до парляменту величезну більшість одержала соціял-демократична партія, так що і уряд складався з соціял-демократів). Міністром закордонних справ став Євген Ґеґечкорі.

Після окупації Грузії російським військом, Ґеґечкорі з національним урядом, на чолі з Н. Жорданією, мусів перебувати на еміґрації. 1924 року грузинські патріоти підняли повстання проти російської окупації, але повстання було криваво здушене. Грузинські члени уряду, діячі соціял-демократичної партії не переставали протестувати в світі проти поневолення їхньої батьківщини Росією.

Мені доводилося зустрічати Ґеґечкорі і інших діячів демократичної Грузії на різних міжнародних соціялістичних конференціях. Зокрема, добре пригадую конференцію, яку скликано на снові постанови Виконного Комітету Соціялістичного Інтернаціоналу в Берліні, в травні 1930 р. для обговорення небезпеки війни на Сході Европи. Ця Комісія засідала 5-7 травня, з участю таких осіб: Отто Бауер (Австрія), Люї де Брукер (Бельґія), Фр. Совкуп (Чехословаччина), Ойнас (Естонія), Цілєнс (Латвія), Дан (Росія), Віік (Фінляндія), Ґварджаладзе і Ґеґечкорі (Грузія), І. Мазепа і П. Феденко (Україна).

Большевики тоді почали здійснювати свою „генеральну лінію". Москва пустила в світ чутки про наміри польського уряду напасти на СССР. Цю версію підхопили російські еміґранти, які намагалися представити Росію як невинне ягнятко. Особливо в цім старався меншовик Ф. Дан. Вплив цієї пропаґанди був значний. Навіть представник Фінляндії пробував доказувати, що, мовляв, Совєтська Росія не має ніяких імперіялістичних замірів супроти своїх сусідів.

В цій дискусії взяли участь українські делеґати і також Ґеґечкорі. Він зазначив, що така дискусія зробила на нього „тяжке враження". Ґеґечкорі пригадав країни, які Москва силою окупувала, і зазначив, що доля інших сусідів Росії вирішиться, коли Росія відчує себе досить сильною.

Ґеґечкорі в розмові з нами казав, що ілюзій Вііка щодо Росії не поділяє фінська соціял-демократія. Він назвав Вііка „теоретиком", що не бачить життя поза уявленими теоріями.

Пропаґанду в справі „небезпеки" для Совєтської Росії збоку її західніх сусідів розбив польський делеґат Мєчислав Нєдзялковський на засіданні Виконного Комітету Соціялістичного Інтернаціоналу в Берліні ж таки, 11-13 травня 1930 року. Нєдзялковський у своїй промові заявив, що Польща не має ніякого інтересу нападати на СССР. Навпаки, відносини між генеральним штабом польської армії і генеральним штабом совєтської червоної армії „дуже призні", сказав він у своїй французькій промові.

Доводилося мені зустрічатися з Ґеґечкорі і пізніше в різних обставинах. Він лишався повний віри в визволення Грузії і України:

„Може я й не доживу до повороту в вільну Грузію, але чую, що визволення прийде, так чи інакше".

Ґеґечкорі уважав, що Україні, як найбільшій нації між підсовєтськими народами, доведеться відіграти рішальну ролю в боротьбі народів за волю. Не стало Ґеґечкорі: Україна втратила ще одного приятеля.

П. Феденко

Б. Ржепецький

АВСТРАЛІЙСЬКІ ЛИСТИ

III. Гаваї

(3)

Идемо слідами за величезними автами, що кожних 5 хвилин привозять кілька 7-тоннових скринь зібраних ананасів. Тут їх вперше вивантажують, сеґреґують залежно від розміру, обмивають і конвеєрами (175,000 ананасів на годину!) пересилають до відділу Джінакамашин, — винахід звичайного робітника цієї фабрики. Машина оббирає з овоча шкірку, відтинає кінці й надає овочеві циліндричної стандартної форми. Далі ананаси пересилають до залі, що має ½ милі довжини й 200 ярдів ширини. Тут сидить 2,000 молодих жінок різних рас й кольору шкіри, в білих фартушках, шапочках і гумових рукавицях. Вони контролюють овочі, ріжуть їх на скибки і вкладають у кани. Наповнені кани хлопці відвозять до сиропових машин, де ананаси заливають сиропом. Після того машини „пастеризують" вміст кан, герметично їх замикають і приклеюють етикету (1,700 кан на хвилину!) — й відставляють до складів... Увесь процес від вивантаження овочів до приклеєння етикети триває 15 хвилин...

Найбільший осяг праці за один день: перероблено 5,600 тонн овочів, або 2,691,335 ананасів, якими наповнено 215,427 скринь з 4,757,100 канами ананасів і джусу.

Правдивий американський темп і маштаби! При цьому ніщо не пропадає при переробці: з відпадків роблять поживний харч для худоби, цитриновий квас...

Нарешті показують величезну кафетерію для працівників, розраховану на 1000 осіб, і холодильню, що вміщає 9 мільйонів кан.

Але не меншим чудом від тієї велетенської фабрики є невеликий острів Ланаї, простором 141 кв. миля. Колись був це неродючий острів „де мешкало кількадесят людей, випасаючи худобу. В 1922 р. компанія купила його за мільйон долярів. Вибудувала порт, проклала дороги, а пустирі та бідні пасовища перетворила на „найбільший у світі" ананасовий сад площею в 16,000 акрів. На решті острова уряджено новочасні фарми, де розводять до 50,000 штук худоби. Незабаром тут постало ціле місто, з публічними будинками й просторими домами, де мешкає понад 3500 людей — працівників компанії з родинами.

* *
*

Опис Гаваїв я розпочав з ананасів не тому, що „ананасова башта", яка панує над містом, звертає увагу на цей чудовий овоч, який дає працю великій частині гавайських народів. І не тому, що на протязі кількадесяти років ананаси стали другим після цукру джерелом багатства. А тому, що хотів дати найбільш разючий приклад тих змін, які запровадили на Гаваях ЗДА безпосередньо по їх прилученні до своєї території. Це є приклад „колоніяльної" діяльности американської демократії в господарській ділянці.

3. Три доби

Чарівні гавайські острови відкрив капітан Кук в 1778 році. Після того відокремлення їх від решти світу кінчається. До вигідних, затишних портів починають заходити чужоземні, доти невидані кораблі; починають оселюватися білі купці, приїздять місіонери. Різні держави зацікавлюються островами, що розкинулися на океані якраз по дорозі зі Заходу на Далекий Схід. Настає період великих змін, який триває й досі.

Найкраще поділити перебіг цих змін на три доби: сандалову, китоловну й цукрову.

Сандалова доба: від початку XIX століття до 1840 рр. Англійські й американські купці, що возили футра з північно-західніх берегів Канади й Америки до китайського порту — Кантону, заходили по дорозі до Гаваїв, щоб запастися харчами й водою. Вони звернули увагу на багатство сандалового дерева, на яке в Китаї був великий попит. Почали скуповувати це дерево, очевидно, не за гроші, а за товари, без яких гавайці до того часу легко обходилися: за чай, шовкові матерії, порцелянові вироби, ну, й — за зброю.

Платили тоді 7-8 долярів за пікуль (133 ф.) дерева, а в Китаї продавали по 12 дол. Але зиск мали значно більший, коли врахувати, що платили товарами, на яких набивали „немалий" відсоток.

Дерево починають нещадно нищити, вирубуючи молодняк, аж король Камегамега Великий (пом. 1818 р.) „упорядкував" цю справу, встановивши „табу" на сандалові дерева і одночасно оголосивши їх королівською власністю. За дерево він „виміняв" шість кораблів, потрібне для господарства знаряддя, гармати, медикаментів, вибудував форти...

Але після його смерти марнування дерева набрало катастрофальних розмірів. Королівські наслідники діставали вже за дерево або такі „дурнички", як кількасотдолярові люстра, лікери або, напр., люксусову яхту якогось мільйонера, що її оцінено на 50,000 долярів. Сандалові дерева за короткий час цілковито винищено.

Не лише винищенням дерев позначилася сандалова доба. Тоді вперше на острові застосовано тяжку примусову працю. Тисячі людей — чоловіків, жінок і дітей — виганяли в ліс рубати дерево й стягати його непрохідними нетрями до кораблів. Люди працювали в голоді, вдень і вночі. Запроваджено рабство, якого тут не знали.

Наслідки прийшли хутко: населення почало вимирати, пошесті косили людей. Люди занедбували працю на ріллі, кидали господарства, відзвичаювалися від стародавнього способу рільничого життя.

Це були перші кроки на довгій дорозі співжиття місцевого народу з новими для них — „білими людьми"....

Наступна **китоловна доба** закінчується в 1870-х рр. В ті часи кит був надзвичайно цінною здобиччю: найголовнішим товщем для освітлення був китовий, якого вживали й до моторів; кості й шкіра кита перероблювались.

Англійські китоловні кораблі перші, а за ними — американські з Нової Англії запримітили виїмкове положення Гонолюлю, одинокого порту в промірі 2,000 миль, де можна було спокійно відпочивати й робити запаси харчу на кількамісячний ловецький сезон. Японські порти тоді ще були замкнені для чужинців.

В Гонолюлю вибудовують першу корабельню і гонолюльський порт стає місцем зустрічі китоловних кораблів усіх народів. В „добрих роках" сюди заходило пересічно на рік 100 кораблів в обидва сезони — навесні й восени.

Внаслідок цього місцеве населення починає більше розводити худоби, розвивається рільництво, городництво. Постає великий попит на працю: вантажити кораблі, і направляти їх. Люди мають великі, як на ті часи, заробітки, — з'являються гроші, за які можна все купити. Ростуть, як гриби по дощі, склепи, бари та салуни.

Гонолюлю змінилося: в 1820 р. це було звичайне село з трав'яними хатами, кількома дерев'яними й мурованими домами, парою склепів і 3,000 мешканців. За двадцять років населення подвоїлося, і в місті мешкало вже коло 600 чужинців. Появилося багато будинків европейського вигляду, кількадесят склепів, чотирнадцять шинків. У цей час в місті були вже три консуляти — американський, англійський й французький, бібліотека з читальнею, три храми, сім шкіл...

Література Мистецтво Розвага

А. Юриняк

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР І ЙОГО АВТОР

Життя літературного твору

Втілений у слові, в певній літературній формі, комплекс ідей-образів у цілому їх зв'язку і живому діянні перестає бути виключно власністю творця, а стає набутком даного суспільства, ще ширше — всього людства. Це така інтенція кожного мистецького твору — жити вічно і увічнити ім'я творця.

На ділі однак буває різно: насамперед трапляється, що мистець через усілякі причини так зовнішнього, фізичного порядку, як і порядку внутрішнього-духового, — не доводить твору до готової форми; тобто мистецький процес уривається, не діставши завершення в мистецькому факті. Це, очевидна річ, полишає мистця в глибокому невдоволенні. Якщо переважали причини зовнішнього порядку, несприятливі матеріяльно — фізичні умови, мистець нарікає і лає оточення-природу, людей, світ. Якщо ж творець свідомий, що причиною була його власна неспроможність перелити світ своїх образів-ідей у матеріяльно-словесні форми літературно-мистецького факту, то йому залишається нарікати на себе, на свою „безталанну долю". В кожному разі — це велика травма для мистця.

Зате ж яке глибоке вдоволення дістає він, довівши справу до кінця, тобто надавши турбуючому його комплексові образів-ідей відповідну форму і оприлюднивши як готовий мистецький факт. З правила мистець тоді цілком „відв'язується" від свого „комплексу", забуває про нього і поринає в якийсь інший, що може, правда, мати тісний зв'язок з попередньою образовою цілістю, але може й не мати.

Появлений світові мистецький факт починає жити своїм життям — незалежно від бажань, намірів, інтенцій автора. Коли Микола Гоголь творив свого „Ревізора", він не мав наміру піддати установи і людей царської Росії 20-40 рр. XIX століття такій нищівній критиці, що била по самому кореню, підривала основи царсько-самодержавного ладу. Об'єктивно ж „Ревізор", поза волею свого творця, в тих умовах діяв саме так.

Це була глибока трагедія Гоголя як фізичного індивіда: за своїми громадсько-політичними поглядами і переконаннями він не вважав себе ворогом імперії і самодержав'я, а навпаки, їх вірним слугою і оборонцем. Про цю боротьбу інтелекту і творчого генія внутрі Гоголя маємо незаперечні свідчення як його самого (зокрема у „Вибраних місцях із листування з друзями"), так і багатьох його сучасників, людей, які близько стикалися з М. Гоголем у житті. Врешті, це позначилось і на дальшій Гоголевій творчості: намагаючись „оговтати" своє поетичне перо, відвести його від малювання „єретичних картин", Микола Гоголь вже в ІІ-ій частині своєї епопеї — „Мертві душі" силкується будь-що-будь, за всяку ціну, знайти позитивних героїв і якось ретушувати безпросвітню картину кріпосницько-імперської дійсности. Але мусів ствердити, що це понад його сили, що сам такий намір — безглуздя.

І так воно й було, і так буває в цих випадках завжди, якщо мистець хоче залишитися дійсним мистцем, а не переключатися на наймита пера, стати на шлях мистецького самозаперечення і самокастрації. То ж Микола Гоголь у розпачі спалив рукопис ІІІ-ої частини „Мертвих душ", хотів знищити вже друковану ІІ частину і шукав заспокоєння й порятунку в пості та молитві, віддавши себе цілком під духову опіку священника.

Співставляючи ранню, з українською тематикою, творчість Гоголя з його творчістю пізнішого періоду, нетрудно збагнути й сам корінь, джерело його внутрішнього конфлікту і трагедії. Микола Гоголь був син соняшної України — з її джерельними, споконвічними прагненнями волі, простору, індивідуальности, нескутої різноманітности і многобарвности життя. Щодо російського (московського) письменства і суспільства, — творчий геній Гоголя покликаний був заперечити, ідейно-мистецьки руйнувати гнобительську бюрократичну машину царської імперії, яскраво подаючи в мистецьких образах жахливі наслідки її діяння. Розумом, суто інтелектуально — Гоголь міг цього не усвідомлювати: мистецький геній і інтелект, розум аналітика — йдуть різними шляхами і майже ніколи „не покриваються" одне з одним. То не порожня фраза, коли кажуть: „розум говорить одне, а серце — друге", інше і часто-густо протилежне.

У цьому пляні звернімо увагу — як разючо відрізняються своїм настроєм і колоритом, усією внутрішньою атмосферою твори Гоголя з українською тематикою від його творів з тематикою столичної (та й провінційної) Росії. Там, у перших — безжурний, дзвінкий сміх, маса повітря, руху і сонця! У других — „сміх крізь сльози", задуха і гниль; герої — це людські потвори Плюшкіни і Коробочки, жахливі „Портрети" і „Шинелі". А Гоголь же не був ніяким „сепаратистом"! Навпаки: „розсудково", у всій своїй позамистецькій діяльності — як урядовець канцелярії, пізніше „чиновник" департаменту, врешті як автор історичних і публіцистичних статей — Гоголь скрізь виявив себе відданим патріотом імперської Росії.

І характеристично: його конспекти лекцій і статті з історії нікого сьогодні не цікавлять (за винятком хіба спеціяльних дослідників-біографів Гоголя), а його „Ревізор" живе й досі як дійовий мистецький факт і житиме так довго, як довго існуватиме в світі бюрократична корупція, плитка обивательщина і сваволя сатрапів.

Олена І. Василева

БОМ

Гомін і рух величезного міста приголомшує напочатку навіть людину, що призвичаїлася до життя великих міст. Нова країна, звичаї, велика мережа підземних залізниць, різні системи їх, сполучення, що здаються складними для новоприбулих, розподіл міста на захід і схід, все це ускладнює пересування. Перші дні людина напружено стежить за своїм маршрутом, побоюючися помилитись. Одного пляну міста й шляхів сполучення недостатньо. Рух швидкий, нема часу міркувати, і на допомогу приходить пам'ять, бо в натовпі навіть нема змоги перегортати сторінки довідників. Рятує й зорова пам'ять, що вбирає все, що може стати в пригоді, коли навіть якась вітрина править за дороговказ, підтверджує, що напрямок правильний. Якщо людина збивається з шляху, то все порушується і те, що пам'ять тримає, вже скреслюється, або перекривається турботою, як же знайти потрібний шлях.

Так, вона збилася... Мабуть не до того автобусу всіла. Вулиця не та, що вона вже кілька разів їздила. На зупинці зіскакує з машини, щоб довідатися, в якому напрямку треба тепер рухатись, як виправити помилку неуважности. Перебігла до пішеходу і до першого - ліпшого з запитанням.

Великі блакитні очі п'яниці широко розкрилися від здивовання, ніби не вірив він, що запитання було до нього. Алькоголь поставив бар'єр між ним та іншими, що зовнішньо від нього дуже відзначалися і, здебільшого, пишалися з цього та з добродійности, що за умовністю мали на неї право.

Суспільство не дивилося поблажливо на їхню пристрасть та не цікавилося причинами, що штовхнуло їх на це. Порядним людям не було часу до важких переживань інших. Осудити й відштовхнути легше, ніж звернути увагу, вдивитися, зрозуміти, дружньо підійти, дати ту крихту любови, що часом може душу врятувати. Звичайно до нього зверталися такі ж самі розхристані, як і він, люди, з підпухлими червоними повіками, з кольором обличчя, що властивий тим, що надуживають алькоголю. І раптом жінка. Така ніжна...

Коли зрозуміла, інстинктовно відхилилася та відразу вхопила в очах п'яниці здивовання, що раптом набувало виразу своєї вартости, придатности до чогось, свідомости своєї гідности...

Що це було? Спогад про минуле? Чи виблиск надії на майбутнє?

Не могла і не хотіла вбити цього почуття в нього. Стримала себе, знову запитала.

Людина, що тоді була цілком твереза, пояснила, куди треба було їхати й де пересідати.

—Мені відома ця місцевість, я там колись працював і часто їздив туди.

І був десь далеко думками.

— Дякую, ви мені дуже допомогли.

Відходячи подумала: ця людина знала кращі дні.

Він довго дивився услід стрункій жіночій постаті, аж поки не загубилася вона серед натовпу. Немов уносила вона з собою якийсь спогад.

Що розчавило його? Чого позбавила його доля? Яка кривда вразила його? Що він утратив? Чи, може, не знайшов того, що шукав? Хто зрадив його? Що то за рана, що ніяк не може загоїтися? Може, тепла він потребує, як рослина, що без сонця не в стані широко розгорнути своє листя та сил для життя набрати.

Л. Івченко

ЛЮДМИЛА МОРОЗОВА

Ім'я Людмили Морозової добре відоме українцям, що хоч трохи цікавляться мистецьким життям на еміграції, і воно відоме і тим, хто цікавився ним вдома. Це — мистець, що буквально живе мистецтвом, для мистецтва, хоч і не з мистецтва. Це також — мистець, що уперто працює, вкладаючи в свої твори напружене шукання. Як розпалена докраю хвиля повітря, здається, вже не тремтить, а тільки набирає особливої прозорости і ясности, так і в мистецтві Л. Морозової спокійні, ясні фарби, чіткий рисунок і глибокий настрій дають те душевне відпруження, те почуття внутрішньої легкости, якого ми і прагнемо знайти в мистецтві.

Це не значить, що твори Морозової не хвилюють глядача. Але вони хвилюють радісно, піднесено, наснажуючи душу. В них майже непомітно тої нервової сили шукань, що часом знаходите перед творами інших мистців, і від яких ви відходите схвильовані, але без задоволення, без відпруження, або з бурхливою і важкою наснагою. Її пейзажі мають те, що стара школа називала „повітрям" в образі: в них почувається простори і настрої землі і неба, дерева і скелі. Все має свою індивідуальність, все живе, все об'єднане в гармонії і рівновазі. Її портрети дають не тільки подобу одної людини, а дають „характер". Вони мають в собі те, що не тільки відображає зовнішні риси моделі, але й те, часом, невловиме в житті, що є основою, навколо якої скупчуються духові переживання моделі портрета.

І при тому Морозова не грається в психолога і не експериментує з переставленням перспективи чи з примітизуванням того, що вона бачить. Фарба і рисунок для неї — основне в мистецтві, тільки вона вміє бачити світ не оком п'ятирічної дитини, а оком людини, що перейшла і пережила багато, але відмовляється від того, щоб запечечувати красу світу, красу життя, з усіма його трагедіями і конфліктами. Так, як ми всі, переживши війни, переслідування і ганьбу тікання — відмовляємося бачити в світі лише зло і гидь.

Л. Морозова є українка, український мистець. В кожній англійській рецензії на її твори виразно підкреслено, що вона — українка, а ще більше це підкреслено в пантеїстичній радості життям і природою, що віє від її творів.

Л. Морозова почала свою українську місію так, як її найкраще робити в Америці — з своєї найближчої громади, з своїх сусідів. Вона увійшла, — поборюючи чимало перешкод — в Товариство Мистців Квінсборо. Вона давала с[...] твори на виставки цього товариства і дістала першу нагороду „за найкращий твір" — за свій автопортрет, отой самий автопортрет, що був і на виставці в Літ.-Мистецькому Клюбі цього року. „Лонґ Айленд Дейлі Пресс" кілька разів присвячувала творчості Л. Морозової та їй самій нотатки і більші критичні статті. Мало того, Л. Морозова тепер провадить навчання групи студентів — малих і великих — і має вже своїх відданих і ентузіястичних наслідувачів. Всі ці люди — від читачів газети до батьків учнів і відвідувачів виставок — знають про Україну, її красу та її культуру, бо вони знають Морозову, бачать її твори і чують від неї про її батьківщину.

І все це робиться так, як і в творчості — спокійно, в великою внутрішньою напругою, але без галасу, гістерії і самореклями. Коли б так кожен мистець Ню Йорку взяв собі „в обробіток" одну якусь громаду, з яких складається це велетенське місто, то цікавість до українського мистецтва і знання про Україну були б далеко кращі і ширші, ніж тепер.

Незабаром Л. Морозова плянує зробити свою виставку — єдиний спосіб для мистця виявити повністю свою творчу індивідуальність. І зробити виставку десь „вгорі міста", в американській ґалерії. Це буде ще одним кроком до того, щоб познайомити нюйоркський мистецький світ, бодай частину його, з українським мистецтвом. Виставка Я. Гніздовського покищо була першим пробоєм в цей світ. Тепер Морозова теж готова віддати всі свої сили і свої гроші на те, щоб виявити перед американцями ще іншу сторону українського пензля і українського світовідчування.

З ДІЯЛЬНОСТИ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ

Антін Павлось — визначний український скульптор. Його твори знані українській громаді з виставок у Львові, в різних осередках української еміграції в Німеччині і в Америці. Його твори вміщені в монографії Святослава Гординського про трьох українських скульпторів: „Крук, Павлось, Мухин". Від 1949 року Антін Павлось перебуває в ЗДА. На виставці в Minneapolis, Institute of Art 1951 р., він здобув першу нагороду за скульптуру. Тепер Павлось, що постійно перебуває в Ст. Пол, Мінесота, працює в ділянці релігійної скульптури. На знімці деталь його понадприродної величини статуї св. Анни, яку він виконав для одної з американських церков.

Вячеслав Лащенко

PANTA REI

(Зі старо-грецьких афоризмів)

Над широким синім морем
Наш зійшовся шлях на мить.
Я прийшов з великим горем,
Ти, притомлена, спочить.

В'ються чайки легкокрилі,
Сяє море в далині...
З білим шумом плещуть хвилі
Пісню ранішню мені:

— Бачиш, онде помирає
Хвиля біла, як стіна!
Буде буря — знов заграє,
Знов запіниться вона...

Перли чистої ясніша,
Встане, гляне — де не знать,
Щоб боротись, як раніше,
Як раніше помирать.

Хвиля вмерла — хвиля грає,
Рух одвічний у всьому.
Ти — лиш мить в житті без краю,
Хвилька пінява в йому.

Там, на дні, вглибу, в могилі,
Дивно змінений увесь,
У новій красі і силі
Буйно схопишся ти десь...

Так неси ж зі сміхом горе!
Що хвилиноньці тужить? —
„Панта рей!" — рокоче море,
„Панта рей!" — в душі дзвенить...

ЯКБИ ТАК УСІ ПЕРЕЧИТАЛИ!

Час до часу і для тієї доброї української людини, — що не є хибно зінтелектуалізована, хибно злібералізована, не терпить на випари матеріялістичних доктрин, набутих у „старшого брата", а носить у серці правдивого Бога, — засвітить ясне, чисте сонце на нашому культурному, духовому небі. Таким ясним і позитивним надбанням для нашої критично думаючої громади є праця проф. Г. Ващенка **„Український ренесанс XX століття"**. Невеличка книжка (80 сторінок, В-во „На Варті", Торонто, 1953), поважна й набита змістом. Автор послідовно і доречно, з матеріялом, зачерпненим із джерел відповідної літератури, статистики та з життєвого шляху, що його автор перейшов у Совєтщині, — збиває фальшиво і безкритично ідеалізований міт „Українського ренесансу XX століття" під большевицько-московським кнутом. Найосновніше та об'єктивно зупиняється автор над особою М. Хвильового та його творчістю, не лишній раз доказуючи його неукраїнство, його духову й політичну ролю у нашому культурно - національному житті. Шкода, що автор, аналізуючи твори М. Хвильового, не покористувався ще його ж репортажами, в яких він радується на вид палаючих святих ікон із церков по селах України; *палили ці ікони большевики та й Микола Фітільов - Хвильовий, бо ж це, до його неславної смерти, була його „стихія"*. Цю книжку проф. Г. Ващенка радимо перечитати уважно всім, хто не хоче йти за горсткою звеличників Миколи Фітільова-Хвильового, що роблять з нього духового провідника, лицаря наших культурних і національних стремлінь!

М. Островерха

МИСТЕЦЬКИЙ ТАНОК ІРИНИ ГОЛУБОВСЬКОЇ

Мистець Ірина Голубовська — це представник універсально Існуючого в мистецтві, а саме в мистецтві, виразового танку. Вже з першого погляду в її творчости позначається нахил до клясицизму. Клясицизм — це тільки один із видів мистецтва універсально Існуючого в нормах добре визначених форм. Тому він витворив плястику і рельєф ритму та форми, бо універсально Існуюче найбільш наявне в рельєфі та пластиці. У мистця Голубовської, те, що ми приймаємо за клясичне, — це вираз танку, мистецтва плястики і ритму. Все це захоплює, уводить при мистецькому виконанні у самий ритм універсального та відкриває йому шляхи до нашого заполонення. Його надвладність помітна навіть у намірі творення ритмічно рельєфних рухів. Воно виявляється в кожнім числі програмової імпрези: чи то у Рути Лідкус і Марти Лучишиної, чи у Марусі Стадницької, еластичности рухів яких лишається тільки позаздрити, чи в М. Кравчук у „Фіялці", чи навіть в „Японочці". Ірка Гніда як „Арлекін" перенесла глядача у чудову казку мистецько - ритмічного танку. Рута Лідкус і Марта Лучишин, кожна відмінна в індивідуальному виконі, можуть про себе з повним і заслуженим правом сказати: *„Ми творимо красу експресію Існуючого в переданню його універсального ритму"*, а Руті Лідкус слід було б ще й додати: *„І те нерозгадане, що ми власне називаємо мистецтвом"*.

Такі рефлексії викликував вечір учениць Голубовської, що відбувся в Ню Йорку 13 червня 1954 року.

П. Марченко

Микола Понеділок

СОВЄТСЬКИЙ ВОЯК ШВЕЙК

(Розповідь свіжого втікача)

Як мені сказали, що я мушу йти на медичну комісію, яка вирішить, чи я придатний до війська чи ні, я почав шалену підготовку. Перш за все, став придумувати хвороби, яких лікар не може відшукати і провірити. Найпевніше, обмірковую собі, скажу, що в мене недокрів'я, отже в голові інколи мутніє, а в очах час-від-часу коники плигають. Далі ще додам, що в правій нозі ніби комашня бігає, а в шлунку не перестає булькати. Ану ж наговорю їм цілу купу хвороб і вони мене, дай Боже, негідним до військової служби признають.

За дві години до комісії я ковтнув чотири таблетки аспірини, щоб серце ненормально гойдалося, і пішов. Заходжу до комісії, а один лікар, мов на зло, гордо зауважує колеґам:

— Ось гляньте, який юнак прийшов. Кров з молоком.

І патріотично до мене скалить зуби.

— Ну, хлопче, підеш служити совєтській владі?

— Та пішов би, кажу приголомшено, та хвороби не пускають. Серце щось булькає, в нозі шпигає і в очах стрибає...

— Нічого, — тішить він мене, — підеш до війська і тебе там вилічуть. Тоді не буде ні шпигати, ні стрибати. Мине. Ще покійний товариш Сталін казав: „Все йде, все минає — і краю не має".

Я витріщив очі:

— Який Сталін казав?! Це ж Шевченко!

— Ну, ну, хлопче, не брикайся. Не вчи вченого їсти хліба печеного. Видно, що ти з школи, а там вас завжди не те вчать, що треба. Ясно?

— Ясно, докторе!

— А я зовсім не доктор, — пояснює він, — я політична експертиза.

— Яка політична експертиза? — розширюючи і пересуваючи на чоло свої очі, перепитав я.

— Проста, хлопче. Взнаю мислі всіх тих, що до війська вступають — і або відправляю до армії служити, або на цвинтар.

— А-а, — лепечу від страху, — на цвинтарі теж служити?

—Ні, лежати. То ти куди хочеш, товаришу?

— Та звісно до армії. На цвинтар, товаришу експертизо, я ще встигну.

— То добре. Давай тепер відповіді на мої медичні запитання. Хто такий товариш Маленков?

Ну, думаю, й питання задав — на нього й пес відповість, не то совєтська людина.

— Товариш Маленков, — весело відповідаю, — є голова нашого уряду, вождь, так би мовити, наслідник Леніна і Сталіна і кандидат до мавзолею.

— Маладєц, — каже експертиза. — А ти віддав би, — веде він далі, — своє життя, свій живіт, так би мовити, за товариша Маленкова? Га?

А щоб тебе трясця взяла, думаю я, як ти мене зумів обпутати.

— Та, кажу, навіщо товаришу Маленкові мій живіт, коли він в три рази більший має?

—Це не твоє діло судити про розміри живота товариша Маленкова. Відповідай, віддав би ти в бою з ворогом свій живіт чи, як то кажуть, свою душу, за нього?

— А коли треба віддавати, — злякано перепитую його, — зараз?

— Ні, пізніше.

Слава тобі, Босподи, думаю, ще трохи поживу.

— Віддам, кажу, віддам, не лише душу, а й печінку.

Аж після цього він почав вже провіряти моє здоров'я. Поставив мене до стіни і вдарив пальцем в груди.

— Болить, питає.

— Неймовірний біль, — кажу, — мов огнем хто припікає.

— То й добре, хлопче. Значить, ти здоровий. А зір маєш який?

— Ох, не питайте, препоганий! Ранком, як устану з постелі, то майже нічого не бачу.

— То теж добре, — мов папуга повторює він те саме і плескає мене по плечах.

Потім бере мою руку, тормошить щосили і на всю залю проголошує: „Ти прийнятий до війська, радій!"

А луснув би ти, політичний коновале, — майнуло у мене в голові. — Таке рішення прийняв та ще й наказує радіти. Даремно тільки аспірину пив та серце тривожив.

За тиждень мене вже відвезли до Одеси, у військові казарми. Причислили до відділу сержанта Горяєва.

Став я перед сержантом і усміхнувся, як і личить перед знайомством. А він як вирячить очі та як гаркне, а голос такий, мов в горлі хтось бляху терпугом пиляє.

— Смірно і ніяких усмішок!

Я стояв, кліпаючи раз-по-раз, очима.

— Що ти на мене очі втопив, ніби я яка акула капіталістична? Ти знаєш, що таке „смірно"?

— Та, кажу, знаю, вдома мати вчила. Ісусові Христові принесли дари: смирну, ладан і інше.

— Дурак, — зі злости кинув він мені, — „смірно" — це значить стояти, мов вкопаний.

Став я, мов вкопаний, а він ходить кругом мене і студіює мою особу.

— Ого, — ставши навпроти мене, нарешті відізвався він, — в тебе животик нівроку, як у капіталістів. Кілограмів десять-п'ятнадцять.

— А у вас, — кажу йому боязко, — хіба нема живота? Є ж.

— Мовчати! Кажу, у тебе животик — значить животик, — а ми капіталізм і животи нищимо.

Отуди к бісу, думаю, до чого дійшло — він моє власне тіло буде псувати.

— А як же, — поцікавився я, — ви будете мій живіт нищити? Я на операції не згоджуюся.

— Я тобі без операції зроблю, — кинув він і знов став мене оглядати.

— І твої ноги мені не подобаються. Чому вони стоять у тебе рогачиком?

Я вже розізлився.

— Бо рогачиком, кажу, мене мати породила.

— То нічого. Ми виправимо. Ану смірно! Ноги лінійкою тримай, ніс вгору, спину випрям, усмішку робітничо-селянську на сто відсотків зроби і живіт вбирай!

—Та куди ж вбирати той живіт, — в розпуці питаю я, — в кишеню чи що?

— Куди хочеш вбирай, а мені живіт не виставляй! Ясно?

Після першого знайомства в знемозі повалився на ліжко. Сусід зачіпає мене:

— Ну, як тобі?

— Гірше болячки, — відказую.

— О, а що ти пізніше скажеш. Це ж лише квітки, а ось попробуєш ягідки.

Наступного дня почалися ягоди, почалася муштра — кожний день аж три години фізкультури.

Сержант вивів всіх нас на майдан, де стояв турнік. Поглянув я на той турнік, тобто на залізну палицю, що прикріплена на двох стовпах, і моторошно стало. Кожний підходить до тих проклятих стовпів, підстрибує, хватається за залізний шворінь і на руках шість разів підтягається. Доходить до мене черга. Сержант, бачу, руки потирає, мабуть від думки, що зараз почне мене четвертувати. Потер і заскрипів своїм відразливим голосом:

— Зараз я з своїм накопиченням — з животом попрацюю.

— То ви, кажу, зі мною чи з животом будете працювати?

— Не філософствуй, а йди до стовпів і шість разів підтягнися!

Я підскочив, цупко схопився за шворінь, тоді застогнав, задригав ногами і спробував хоч крихту підтягнутися. Не виходить. Як не силкуюся — марно. А тут за спиною сержант підбатожує словами:

— Підтягуйся! Що ти ногами дригаєш, мов хто тебе ріже! Підтягуй свій фундамент?

— Який фундамент, — злюся я.

— Який?! Не знаєш. Своє сидження. Воно у тебе в три рази важче за голову і тулуб. Чекай, я тобі пособлю підтягнутися.

Він взяв мене за ноги і, справді, трохи підніс вгору.

— Ну, ну, пробуй хоч злегка ворушити мускулами — я ж тебе підпихаю.

Він мене підсаджує вгору, коли чую — о горе — моя одежа тріщить. Я як крикну зопалу:

(Закінчення на стор. 4-й).

Д-р Дмитро Бучинський

СВЯТО КВІТКИ

Свято Квітки чи „Фієста де ля фльор" — сьогодні є святом всенародним, святом жертви еспанського народу в користь Патронату Боротьби з Туберкульозою, а зокрема на поборювання цієї страшної недуги серед дітей. Свято не в нашому розумінні — відпочинку, бо це робочий день і святкують його в різних провінціях, в різних днях.

Цьогорічне Свято Квітки в столиці святковано 22 травня під почесним патронатом дружини голови еспанської держави, Кармен Польо де Франко.

Історія цього свята має свій початок в 1911 році. Тоді, в місті Корунья Марія Барбеіто і Сервіньо де Мартінез Морас зорганізували грошову збірку в користь Опікунчої Ради над Дитиною і в користь шкільних вакаційних осель. Збірка та мала великий успіх і Марія Барбеіто була відзначена хрестом заслуги.

Згодом ініціятиву Марії Барбеіто перейняли еспанські королеви Христина й Вікторія, своїм королівським авторитетом спопуляризували її в цілій Еспанії, назвавши цю збіркову акцію в користь протитуберкульозної боротьби Святом Квітки.

В 1931 році еспанські республіканці, зриваючи з усією королівською традицією, не дивлячись на те, чи дещо з неї було добре чи зле, заборонили також і Свято Квітки. Вони принесли батьківщині криваві квіти з Москви. Щойно в 1936 році, декретом генерала Франка, була відновлена праця Патронату Боротьби з Туберкульозою, а в 1944 році було відновлене Свято Квітки, що його святкують кожний другий рік.

Збірка в 1944 році, в самій тільки столиці, в часі великої матеріяльної кризи, коли мільйони людей терпіли великі недостатки, дала мільйон песет. Останнє Свято Квітки в 1952 році в Мадриді принесло чотири і пів мільйона песет. З тих грошей, від 1944-1953 року, скористало понад 50 тисяч дітей, що були приміщені в спеціяльних санаторіях, збудованих в здорових гірських провінціях країни, Тарраґони і Коруньї.

Збірку переводять за допомогою паперових, в різних кольорах квіток, що їх булавками прикріпляють прохожим до одежі. Практикують такі ж квітки металеві, що їх одержують жертводавці за більші пожертви. Поміж жертводавців, ще багатших, розділяють мистецькі листочки конюшини, ще за більші дари одержують емблему Патронату, інші одержують скарбонки, до яких впродовж двох років вкидають свої пожертви, а відкриває їх комісія Патронату в дні свята в присутності тисячів людей, вкінці найвище відзначення, за дар, не менший 100 песетів, жертводавці одержують червону позолочену трояндочку.

Окремі дари складають на ціль Патронату торговельні підприємства, крамниці, всі державні й приватні уряди.

В Мадриді в цьому році шість тисяч панянок розпродали вісім мільйонів паперових квіток і понад тисячу полотняних відзнак для приватних авт і таксівок. В різних місцях столиці, на вулицях були влаштовані збірні пункти, при столах яких сиділи найвизначніші еспанські жінки й продавали відзнаки Свята Квітки жертводавцям більшим грошових сум. При столі, при вході Банку Більбао сиділа, в окруженні визначних жінок, дружина генерала Франко. При тому столі від ранку стояли великі черги. Між людьми були багатші, а ожидали на свою чергу навіть продавці льосів і багато селян, що хотіли з рук Доньї Кармен, як називають її популярно, одержати значок своєї жертви.

Жінка відомого банкира в Мадриді, прізвища преса не подала, вручила при цьому столі чек на мільйон песет. Другий княжий, а може навіть королівський дар — це авто - амбулянс фоторадіоскопії і електрокардіографії, що його подарував фабрикант Хосе Марія Астріаін, вартости три мільони песет. Голова Держави генералісімус Франко переслав свій дар 25 тисяч песет.

До стола Доньї Кармен з'явились більшість чужосторонних дипломатів, акредитованих у столиці, між якими був також нунцій Апостольської Столиці.

Тільки при столі Доньї Кармен де Франко збірка, без авта - амбулянсу, дала суму понад 5 мільйонів песет, а вся збірка в столиці переступила суму десять мільойонів песет, що на еспанські умовини треба вважати як дуже велику грошову суму.

Ясно, що не всі еспанці мають фабрики, банки й свої авта, не всі мають свій власний куток, як це всюди буває, але всі вони, коли йде про зібрання певних фондів на якусь добродійну ціль, що має служити їм чи їх дітям, вони радо, в міру своїх матеріяльних спроможностей, без ніякого примусу спішать зложити свій дар, не дивлячись на це, що один може здобутися на королівський дар, а другий тільки на вдовину лепту.

Хай буде, що хтось жертвенність мадрідського робітника, продавчині льосів чи селян, що прибули з-поза столиці десятки кілометрів, щоб зложити свою пожертву на руки дружини голови держави, Доньї Кармен, бути вважати за жест самохвальби, хоч ручаємось, що такий осуд буде фальшивий, але навіть він доказує добру волю еспанця чи еспанки, що вважає великою честю для себе зложити кілька песет чи боже навіть кілька сентів в скарбницю всенародного добра. Цим саме великим відчуттям обов'язку еспанця треба захоплюватись, подивляти його й наслідувати. В нас навіть є приповідка: „громада по нитці й бідному сорочка", але часто, в нашому практичному житті, ми далеко відбігаємо від суті тієї прекрасної й багатомовної приповідки, переходимо до другої, що має виправдати наш егоїзм: „моя хата скраю". Як часто в нас є великі загальні потреби, і як часто ми забуваємо, що суть жертвенности не в одиницях, що часом готові останню сорочку, з власного хребта віддати, а суть якраз в розложенні жертвенности на ці дрібненькі лепти-сенти, але вони обов'язкові для всіх, без ніякого винятку.

КІЛЬКА СЛІВ ПРО... ВСЕ

Перелицьовка — це найпопулярніше слово в окупованій Україні. За браком матеріялів перелицьовують там все: пальта, убрання, сукні і навіть чоботи. І якщо добрий матеріял — перелицьовка себе цілком виправдує. Людина, що одягає перелицьоване убрання, стає веселішою, і їй здається, що вона навіть багатша. Взагалі кожна перероблена річ, відновлена або модернізована, стає більше вжитковою і своїм віком ближчою до сучасности.

За таку перелицьовку взявся й Ів. Керницький. Правда, перелицював він не штани, а твір. Його перелицьовка комбінована: частково перелицьована, частково обновлена і частково модернізована. Що ж вийшло після такої комбінації? П'єса „Пошились у дурні" М. Кропивницького, що нагадувала нам сиву давнину — приблизилась до наших днів. І настільки приблизилась, що ніби Україна існує через дорогу з американською фармою.

Комедійно-музичний жанр, це один з найважчих. Очевидно, тому у нас (не тільки на еміґрації), так мало музичних комедій. А здавалося б, що нам, весело-співучій нації, найбільше треба було б їх мати. Отож, музичний жарт „Пошились у дурні в Америці" заповнив трохи порожнечу з цього жанру.

В цих кількох словах я не маю наміру аналізувати оновлений твір. Скажу лише, що автор із своїм завданням впорався. Він показав нашу іміґраційну дійсність сьогодні. У легкій (саме тому і сильній) формі він помив трохи голови нашим політикам. У його дотепах нема грубіянства, від якого аж рябіють деякі часописи.

Найціннішим є те, що ідеї перерібки доходять до найпростішого глядача. Бо коли Кукса помирився з Дранком, то тут нема нічого дивного. Але коли один з них говорить, що помирімось хоч ми, коли партії не хочуть, то це вже є сатира на дійсність .Адже ці слова глядач розуміє, що народ переріс існуючі партії, бо звичайні хлібороби Кукса і Дранко показують їм приклад до замирення.

Є в цьому жарті і маленький мазок драматизму. Кажу мазок, бо коли Кукса, у двох словах, благословляє майбутнього свого зятя, замість рідного батька (оце і є той мазок), то цим самим автор переніс глядача в Україну, до своїх близьких, знайомих.

Тепер, кілька слів про виконавців. Усі вони провели свої ролі без будь-яких зривів. Але клясична гра Кукси (Й. Гірняк) і повноцінна гра Дранка (М. Герус) заслуговують на окрему увагу. Во коли М. Герус ще в 1946 р. мріяв про сцену в аматорському гуртку, то сьогодні він повноцінний актор. І не тільки він, десятки пройшли мистецьку школу Й. Гірняка й О. Добровольської. Це і є мистецьке конто Й. Гірняка, про яке мало хто говорить. Дивні стали наші люди! Якщо б Гірняк мав у банку 40 тисяч долярів, то про це говорили б. А коли Й. Гірняк має на своєму конті тільки десятки молодих акторів, що пройшли через його душу, тобто мистецьку школу, про це мало хто говорить, а навпаки, нерідко на повний голос, брутально лають.

Я ніколи не був актором, але в свій час близько стояв до театру — цієї поважної національної скарбниці, тому і розумію цю кропітливу і надто відповідальну роботу мистця. І коли я пишу ці рядки, мені пригадуються українські актори европейської величини: Л. Курбас, Г. Юра, Вучма, Шумський, Ватуля, Ужвій, Барвінська, Пилипенко, Яковченко і ін. Всі вони носять звання народного або заслуженого актора, бо і окупант не міг не визнати їхнього таланту. Й. Гірняк є їх сучасник, багатьох близький товариш, не менш обдарований мистець і... покривджений „політичною" іміґрацією. За що? Причиною може бути тільки те, що ми мало приділяємо уваги рідному мистецтву.

Отож постає питання: чи не час нам по-справжньоу вшанувати наших заслужених діячів? У нас є екзильний уряд — УНРада, яка має право присвоїти заслужене звання діячеві. Вже давно час таким мистцям як Й .Гірняк, О. Добровольська, Н. Городовенко носити звання, на яке вони заслужили перед усім українським народом.

До речі, недавно капеля бандуристів ім. Шевченка відзначила своє тридцятиліття. Серед капелян є три бандуристи основоположники: Гр. Назаренко, Й. Панасенко і М. Міняйло. Все своє життя вона віддали бандурі і пісні свого народу. Вже гріх перед Богом і людьми, щоб їх не відзначити, хоч би словом „заслужений бандурист".

Криза в УНРаді вже минула, і є підстави сподіватися, що вона свої законодавчі справи впорядкує і розв'яже порушене нами питання.

Ол. Зозуля

КОНЦЕРТ УЧНІВ ПІЯНІСТА ПРОФ. ВАДИМА КІПИ

У неділю, 13-го червня, в залі Американсько-Українського Артистичного Осередку, відбувся показово - заліковий концерт учнів школи відомого піяніста професора Вадима Кіпи. Приємно відзначити, що школа за короткий час виросла у поважну установу музично - піяністичного виховання нашої талановитої молоді у Ню Йорку. Строго професійне викладання піяністичної гри яскраво видно на усіх виконавцях клясичних, романтичних та імпресіоністичних творів Баха, Ветговена, Моцарта, Шумана, Шопена, Ґріґа, Дебюсі, а також українських композиторів.

У першому відділі виступили: Андрій Кубарич, Катерина Сухай, Теодор Костюк, Богдан Римаренко, Ірина Кіпа, Марія Цісик, Микола Журавель, Мирон Вісик та Олена Богачевська. Всі продемонстрували ритмічно-музичну впевненість при гарній поставі рук та пальців.

У другому відділі з успіхом Тамара Площанська виконала: „Вальс" Чайковського та „Old... ний Годинник" Куляка. Людмила Суходолів виконала: Fuer Elise та Ecosaisses Ветговена, показуючи музичну цілісність творів при технічній закінчености. Наталка Сухий з приємним ліричним відчуванням та добре з музичного та технічного боку виконала: Arabesque Дебюсі та Вальс Шопена. Леся Побігушка з поважним ставленням до піяністичного мистецтва виконала першу частину Сонати Бетговена in F, бездоганно володіючи складним Бетговенським темпом, ритмом при віртуозності пальцевої техніки. Другий твір Едварда Ґріґа „March of the Dwarfs" вразив великою динамічною лінією і технічною бездоганністю. Лариса Галіон з темпераментом виконала „Rondo in C" Ветговена, де не відчувалось жадних труднощів, а також два ефектовні Вальси Брамса A flat та B major. В другому Вальсі блискучі октави, на жаль, ще не зовсім вдаються студентці. Специфічний вигляд октавної техніки потребує великої праці. Зробивши надзвичайні успіхи за минулий рік, останнім, виступив Олесь Кіпа, діставши бурхливу овацію авдиторії за своє артистичне виконання, на потрібному великому звукові акордової техніки, „Wedding-day" Ґріга та Полонез Шопена.

Загалом концерт справив дуже добре враження на заповнену авдиторію, яка нагороджувала кожного виконавця бурхливими оплесками.

Вадим Вишневський

Ярослав Климовський

НАШІ МАЙБУТНІ ЗІРКИ БАЛЕТУ

(Про дитячий балет В. Переяславець)

Виступ балетної школи В. Переяславець у Филаделфії, яка є складовою частиною Української Музичної Студії під кер. проф. Зої Маркович, відбувся в суботу 29 травня 1954 р. з участю нюйоркської балетної школи. Цей виступ — це річний іспит филаделфійської групи.

Програму почато „Елеґією", яку виконали Леся Панасюк, Надя Железівська, Іна Фйодорова, Віра Конько і Галина Крицька. Кидається в око рівень композиції, а згадані виконавці змісця взяли в полон усю публіку на залі.

Солісткою в „Елеґії" була Леся Панасюк. Вона має всі задатки на добру танечницю. Маємо надію, що в процесі дальшої роботи вдасться їй також передати внутрішні переживання (міміка). Це відноситься також до решти виконавців. В загальному — це одна з найсильніших точок програми.

У „Польці" виступили: Орися Бабій, Софія Гамлерс, Ґануся Євсевська, Оля Козоріс, Люба Лідкевич, Мирослава Новаківська, Ірина Мазепа, Зірка Дяченко, Ярослава Павлічка, Маріянна Рибчук, Віра Крицька і Юрій Данилів.

Про цей танок можна говорити як про збірний танок і всі виконавці причинилися до його успіху.

З черги виступила Нюйоркська група: Іна Олійник, Зоя Лебедь, Марта Копач, Веніта Монтейна, Марта Малиновська, Тамара Скоробогата, Звінка Ворох, Таня Лютик, Мотря Восвідка і Ляля Заклинська.

Зовсім справедливо треба признати, що в погідному танку „Зарозумілий хлопчисько" чи в ліричному „Пробудження квітів" видко більшу технічну заавансованість. Добрим був і „Пільний коник", здається, у виконанні Тамари Скоробогатої. Звернули на себе увагу також „Соняшник" і „Біла квітка".

В другій частині ми бачили першу дію із балету „Мати", авторка — В. Переяславець.

Ролю Матері виконала Ляля Заклинська, Недуги — Іна Олійник, а Молитву представляли три особи: Марта Копач, Зоя Лебедь і Бетіна Монтейна, Сон — Марта Малиновська.

Важко тут когось вирізнити, бо ролі наче б написані для кожної зокрема.

Ця точка була на такому рівні, що її можна б показати на кожному з найкращих балетних виступів.

В третій частині ми побачили „Чардаш", який виконали Марта Вак-Войчук, Леся Масюк, Нора Кульчицька, Оленка Літинська, Ірина Мельник, Дарія Новаківська, Віра Конько, Люба Железівська і Катерина Афанасів.

Передостанньою точкою був „Вілий вальс" у виконанні нюйоркської групи в такому складі як „Пробудження квітів". І ця точка гармонійністю рухів прикметною для клясичного балету зробила дуже миле враження. Український народний танок у виконанні другої групи Филаделфії закінчив незвичайно вдалий виступ, але чи не краще було б замість двох народних танків показати якийсь інший.

Говорячи і про неґативи (без цього не може бути об'єктивної критики) — то треба сказати, що відчувалося брак сценічного оформлення. Маю враження, що і на цей випадок могли спромогтися батьки, бо костюми були навіть коштовні. Відчувається в школі п. В. Переяславець брак хлопців, що дуже комплікує компонування танків.

Акампаніямент (Галина Котелевська і Марта Тимків) час до часу грішив браком кооперації з виконавцями.

Конферансієрку вів асистент-хореограф п. Юрій Гарасим. Він повинен був говорити її з пам'яті, а не читати.

На мою думку, матері не повинні мішатися до продукції своїх дітей.

П. проф. В. Переяславець впровадила нас в світ гармонійности рухів, який створила своїм непересічним талантом та своєю інтеліґенцією. Вона відповідає всім вимогам зразкового педагога.

Дивно, що у нас так мало зрозуміння для балету. Я впевнений в цьому, що якщо б п. Переяславець відкрила школу для американських дітей і доросту — то така школа була б в десятеро більша.

Якої міри педагогом є п. Переяславець, вистане згадати, що найкраща солістка славного французького балету під час успішного гостювання в Ню Йорку в минулому році — брала в неї лекції.

Без балетних кадрів ми ніколи не матимемо ні нашої Павлової ні нашого Кройцберґа.

ДРУГИЙ РІЧНИЙ ПОПИС УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ІНСТИТУТУ У ФИЛАДЕЛФІЇ

2-ий попис, що відбувся 20-го червня в залі Інтернаціонального Інституту в Филаделфії і творив другу частину програми, дав черговий доказ розвою молодої ще на американському ґрунті школи, в якій виховується наша молодь, щоб продовжувати цінні музичні традиції.

Аналізуючи ці виступи треба, ствердити, що учні нижчих років кляс пп. Н. Котович, Н. Недільської і Ю. Оранського, виказали засвоєння всіх елементарних засобів правильного володіння інструментом (Л. Димицька — кляса п. Котович; В. Чайковська і Л. Чайковська, М. Лукавський, З. Лада — кл. п. Недільської; Н. Косопуд і Н. Ковальчук — кл. п. Оранського).

В клясі п. Недільської вдатно дебютувала М. Яцкевич, граючи зі зрозумінням 2 настроєві фраґменти: Чайковського „В церкві" та Нижанковського „Староукраїнську пісню". В першій частині програми ми почули теж 3-ох учнів кляси Р. Савицького: О. Літинську (3-ий нижчий рік), яка грала поправно і ясно „До дикої рожі", модерного у своїй гармонізації американського композитора Мекдовела, Г. Рудавську (4-ий нижчий рік), яка подобалася виконанням „Весни" Оджла і гарфового прелюду Ґлієра та В. Шашарівського (4-ий нижчий рік), який з темпераментом відіграв 3 частини „бойового" концерту а-моль Вілліямса. До успіху Шашарівського причинився у великій мірі рутинований супровід його професора на другому фортепіяні.

Скрипкова кляса п. О. Сімович запрезентувала вдало 2-ох учнів, О. Кучеряву (2-ий нижчий), яка грала „Анданте" з концерту Рідінґа і „Мотто перпетуо" Проствіка та Р. Ковальчука (3-ий нижчий), що виконав „Хлопець Паґаніні" Молєнгавера. Обоє виказали значні поступи в порівнянні з попередніми виступами. Їхнім акомпаніятором була п. Недільська.

В другій частині грали учні, всі з кляси Р. Савицького: Л. Четирко (1-ий середній), передала слухачам настроєво Шопена „Фантазії Емпромпті", І. Добровольська (3-ий середній), відтворила завдяки скромній педалізації у вірному стилі Моцарта сонату ґ-дур 1 ч., а О. Струк (3-ий середній) виказувала свої технічні надбання в „Арабесці" Шумана. Г. Савчак (4-ий середній) грала Шопена популярний вальсціс-моль і в тій одній точці дала доказ зрозуміння і правильного виконання твору.

Залишаються ще 2 послідні точки (пишу не в порядку виконуваної програми, але в міру степенування моїх вражень). Точки Ждані Кравців і Романа Савицького „джуніора" заслуговують на спеціяльне вирізнення. Кравців, за якої музичним розвоєм стежимо від довшого часу, дала черговий доказ свойого технічного росту, музикальности і тривкої праці над собою. Вальс ґ-моль Шопена відіграла вона зовсім звичайно а так гарно. Роман Савицький, „молодий", відіграв в супроводі свойого батька бравурно форт. концерт ф-дур в 3-ох частинах згадуваного вже американського композитора Вілліямса (його твори це добрі заправи до трудніших концертів). Концерт виконано надзвичайно чітко, ритмічно і поправно. Молодий концертант може почванитися великим поступом, за що й збирав заслужений аплявз. Аплявз належався і вчителям інституту.

Б. Перфецький

Мина Мазайло персонально в Канаді

(Сценка)

Мазайло: В радіо заповідали, в газетах пишуть: Мазайло приїхав до Канади. Аякже!.. В Харкові був? Був! В Києві був? Вув! В Ню Йорку був? Вув! І у Филаделфії бував. І взагалі... То чому ж у Канаду не поїхати. А серце в мене, як завжди... Так, серце — це передусім орган, що передчуває і вгадує. Йому одному вірю і більше нікому...

Мазайлиха і дочка і собі хап за серця: Поміняли? Не міняють???

Мазайло: Так ще як підходив до дверей редакції, то думав: а що як там сидить не журналіст, а гурра - патріот. Почує, за чим я прийшов, і занопровиться. А навпаки, думалось, а що, як сидить такий, що не лише мене переміняє, а всю Україну змінив би. А що, як такий, що нікого і нічого не бачить та й себе не помічає, словом дурень. А що, як і не той, і не другий, і не третій???

А серце... Серце вже тоді передчувало. Там сидів (запитий Кока-Колею) від усіх вищезгаданих — ВІН — оголений і босий і ненаряджений псевдонім... Увійшов...

Рина: Та хто ж?

Мазайло: Я! Він сидів, як сидів перед роками, і аритметичним голосом: Вам чого? — Як чого — я йому. Двадцять п'ять років ходжу. Курбас хресним батьком був. Володя Блавацький носив, немов свою дитину. Гірняк їздить і возиться, як із цяцею. А тут у Канаді: Вам чого? Не сприймаєте.

Колись так само славний Хвиля розписував мою метрику: український фашист, націоналіст, дрібно - буржуазний виродок.

А тепер ви знову: большевик, деґенерат, малорос, глум української родини.

Ось я й прийшов встановити, хто я такий.

А той із-за стола революційно - непримиренним голосом до мене:

— А до якої партії належиш, а з якою групою симпатизуєш?

А я йому: якже ж? Та я від народження до одної належав і належу: до театральної.

— Розкололись?

— Ще ні, але колюсь, колюсь — братіку — і розколююсь. Я, так би мовити, прийшов псевдо вибрати — за вашою згодою. А з псевдом, то я і вам допоможу. Під псевдом, то я їх всіх „разоблачу", я їх добре знаю — цих усіх Курбасів, Кулішів, Гірняків, що позашивались і українську традицію плюгавлять. Це вони мене покарали, коли прізвище хотів змінити.

Мазайлиха: Знову покарали, о Господи. Вже на Сибіру карався і тепер знову виходить не в ту заграв.

Мазайло: Не покарали, бо я не прізвище зміняв, а лиш псевдонімчик підбирав, поняла? От в чому справа!

Я вже не той, що був, недотепний недоума, що й не попав, що не час про прізвища говорити та й попався. А тут у тебе і гетьманське прізвище може бути, а ти все таки добре бачений в високоблагородних кругах. Якби був знав, що на еміґрацію поїду, був би з дядьків Карасів концепт убібрався.

Рина: Тату, що ти таке!

Мазайло: А так. І біжи на пошту і дай телеграму Народному Малахієві, щоб в Канаду не їхав. Во ще ребра пеоб'ють за мюнхенським звичаєм. Хай сидить і не рипається. Та й з „Патетичною Сонатою" хай не пхається. Бо кажуть, що комуну реставрують.

Мазайлиха: От воно як? Та й поглянь, Рино, чи нашого форда не поломили. Бо все може статись.

(Завіса поволі замикається)

Серафим Гусочка

БІБЛІОГРАФІЯ

Наукове Товариство ім. Шевченка. Resume de la Conference Scientifique a Sarcelles (Paris). 15-16. IX. 1952. Reimpression des "Analecta O. S. A. W." (t. I., fasc. 4), Rome-Paris. (1954), ст. 64.

• Наукове Товариство ім. Шевченка. Хроніка. 9. 4. 1949—31. 12. 1953. Vol. 77. Париж—Ню Йорк—Торонто—Сідней. Накладом Товариства, 1954, ст. 62.

• Вісті Европейського Відділу Наукового Товариства імени Тараса Шевченка. Сарсель, 1954, квітень, ч. 6., ст. 84. (Літографоване).

• The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U. S. Vol. III. No. 2(8). Fall-Winter, 1953. Ню Йорк, 1954, ст. 603—744.

• Бюлетень Української Вільної Академії Наук у США. Травень, 1954, No. 10, Ню Йорк, 1954, ст. 22 (Літографоване).

З нових видань

СЛОВНИК чужомовних слів і виразів. Доповнене видання Крайового Комітету СУМ-у в Німеччині.

Українська мова — як і кожна інша, має чимало слів чужинецького походження. Кожного дня, а особливо тепер на чужині, ми стрічаємо ці слова в пресі, чуємо в розмові, або й самі вживаємо... Але чи кожен з нас розуміє їх правдиве значення?

Пояснення кількох тисяч найбільш вживаних слів і виразів, що подані стисло, гарною українською літературною мовою, Ви знайдете в СЛОВНИКУ ЧУЖОМОВНИХ СЛІВ І ВИРАЗІВ. — Словник допоможе Вам здобути або доповнити чи перевірити своє загальне знання; — він є необхідним порадником для культурно - освітніх працівників; зручним для кожночасного користування, бо має кишеньковий формат, 320 сторінок.

В Америці можна набути Словар у всіх Осередках СУМ-у.

СОВЄТСЬКИЙ ВОЯК ШВЕЙК

(Закінчення зі стор. 3)

— Аварія, товаришу сержант! Одежа на неінтеліґентному місці тріснула!

— Що за саботаж! Чому тріснула?

— Та ясно, кажу, чому — така совєтська мануфактура, що від одного дотику розлазиться. Знімайте, кажу, мене з турніка, бо верхня одежа тріщить, а спідню я забувся одягнути.

Врешті руки в мене зімліли і я, не чекаючи на сержантову поміч, випустив шворінь з рук і бебехнувся на землю.

Сержант довго думав, що сказати мені.

— Ти в повітрі висиш, мов ковбаса. Ти не вояк, а мішок мокрої глини. Не хочеш займатися спортом, на кухню підеш працювати.

Вечером всі готуються лягати спати, а мене на кухню відправляють. Посадив мене куховар на дошку, дає ніж і ставить переді мною повнісіньке відро цибулі.

Я від переляку підвівся.

— То це ціле відро цибулі! Та ж у мене очі від неї повилазять.

— Не вилізуть. Спочатку ганчіркою витирай їх, а потім вони звикнуть.

Чищу а ту цибулю, а з очей сльози струмочком збігають. Дочистив пів відра, і вже сльози не тільки з очей, а й зноса побігли. Не встигаю і ганчіркою протирати. Бачу, що не дочищу, взяв решту, пів відра, відніс до ящика з сміттям, висипав, загорнув і повернувся на своє робоче місце.

Сиджу, махаю ножем і поспівую. Заглядає куховар.

— Вже всю цибулю почистив?

— Давно, кажу.

Він здивовано дивився то на відро то на мене.

— Здається, я приносив повне відро, а у тебе лише половина.

— Учистилася, — пояснюю йому.

Він знов очима мене екзаменує:

— Вперше бачу, щоб від чистки половина цибулі пропадала.

— Не дивуйтеся, товаришу куховар, кажу, в мене така техніка праці, що половина завжди відійде. Вірте мені.

— А, — питає схидно куховар, — хто з'їв сержантову вечерю? Його курку, га?

— Та, кажу, я, але не знав, що то його курка.

Коли це, мов торпеда, влітає сержант, обличчя червоне, аж вогненне, що можна від нього цигарку припалювати. Схопив мене очима і руками за горлянку і, певно від голоду, зубами клацає.

— Ти, потворо, з'їв мою ногу! — майже шепотом сказав він, але з такою величезною енерґією, що від неї навіть його очі вилізли з орбіт.

— Пустіть, кричу, мою шию, ви мені ще голосові зв'язки пошкодите! Що ви думаєте, що моя шия — бочка, що ви її своїми брудними обручами стискаєте? Я не їв ніякі ваші ноги! Я не людоїд, чуєте?

— Не мою ногу ти зжер, а курячу! — вимовив він з жалем і взяв свої обручі з моєї шиї.

— Курячу я з'їв, то правда.

— І що ти думав своєю дурною головою, коли жер чужу курку?

— Нічого не думав. Їв, і вона мені, здається, смакувала. Вибачайте, але при всьому моєму бажанні я її віддати назад вже не можу.

Десь так перед світанком сержант зі злости забрав мене з кухні до казарми.

— Поки встануть курсанти, — наказує він, — мусиш помити умивальню. Щоб все блистіло, мов дзеркало. Розумієш?

— Та розумію.

Зціпивши зуби, взяв щітки, відра, порошки, заніс до умивальні, тоді замкнувся зсередини і почав плянувати працю. Повитирав стіни, поплазував по підлозі, коли чую — сиґнал — і оклик: „Піднімайся!"

В тихій до того казармі затріщали лліжка, загупали кроки, забасили, загули голоси.

За хвилю хтось нетерплячий шарпнув двері умивальні. А я собі плазую, натираю підлогу, прирівнюю її до дзеркала. Коли чую, вже ціла черга біля дверей зібралася і крутять по черзі всі дверною ручкою.

— Не крутіть, товариші, — кажу їм через двері, — бо не впущу.

— Як не впустиш, гадюко, — лає хтось мене, — коли нас ось тут стоїть сто чоловік і всі з ноги на ногу переступають та за животи тримаються.

— Хоч тримайтеся, хоч ні, а не впущу. У мене наказ є, щоб все блистіло, мов дзеркало.

— Та воно й буде блистіти, — молять вже мене всі гуртом, — лише двері відчини.

— Еге, — відповідаю їм крізь дірочку від замка, відчини вам, то ви тут зробите конюшню. А мені треба показати працю сержантові. Терпіть, товариші.

— Та не терпиться.

— Що це за буржуазний пережиток — „не терпиться". Коли я тут терплю у вмивальні, то ви терпіть за дверима.

Врешті прийшов сержант, я відчинив двері, і несвідома маса хлинула і повалила мене на цементову підлогу. Опісля ж сержант замість подяки, покарав мене позачерговим нічним вартуванням у казармі.

А щоб ви знали, нема нічого прикрішого, як вночі, коли всі сплять, варту тримати. Ходжу по казармі, а сотка людей хропе, свистить, зітхає і такий сонний настрій навіває, що ходиш, мов неживий, мов якийсь склеєний, або мотузяний. Голова висає, руки опадають, ноги підкошуються, а очі, мов китайські робляться, вузькі-вузенькі, і як силкуєшся одне розплющити, інше закривається.

Куняю я так, стоячи, коли — рип — ляйтенант, черговий в таборі, заходить.

Я як заверещу не своїм голосом:

— Казарма, смірно!!!

— Від тієї команди спід ковдр показалося декілька голів. Одна спересердя сказала: „Ідіот" — і знову з головою накрилася.

— Кому ти командуєш „смірно"? — питає і свердлить мене очима ляйтенант.

— Казармі, кажу.

— Таж вона спить. Скажи своєму командантові, щоб він тебе не призначував черґувати у казармі, бо ти вночі людей перелякуєш.

— Єсть! Сказати, що я вночі людей перелякую!

Вранці, коли я розповів сержантові, що вночі трапилося, він перекосив лице від гніву.

— Відтепер ти будеш лише в лазні працювати! З лазні не вилізатимеш! Чуєш?!

І став я в лазні воду гріти. Одного разу нагрів казан води, прийшла партія з сорока чоловік — і майже всю гарячу воду вибовтали. Тільки я збираюсь гріти другий раз, як інша партія залізла до лазні, роздяглася і давай намилюватися.

— Не намилюйтеся, товариші, кажу, бо води, як кіт наплакав. Кепсько буде.

А вони замість спасибі сказати, на глум мене підняли.

— Йди, йди до казанів, погордливо до мене покликують. — Твоє діло казан пильнувати, а не нам наказувати.

— Ну, думаю, дияволи, помиєтеся ви дідька лисого.

Намилилися вони, і під душ, а тепла вода покапала трохи — і кінчилася. Вони круть-верть кранти-льодова вода є, а теплої не видко. Вони, понамилювані, мов примари, бігають по лазні та репетують.

— Гарячої води давай!

А я їм тріюмфуюче:

— Гарячої нема, льодовою миїтеся.

А один з них пробує страхати мене:

— Ми підемо до команданта, поскаржимось.

— Сперш мило зґрібіть з тіла, кажу, а тоді беріться до скарг. Я вам казав, що води, як кіт наплакав. Не повірили.

Вони стали колективно кричати, на крик прийшов сержант, але допомогти їм нічим не міг. Вони все ж таки мусіли всі чекати цілу годину, в Адамовому вбранні і в милі, аж доки вода не нагріється. Зрозуміло, з лазні мене огнали — і я деякий час прибирав подвір'я.

За неповний тиждень у війську я втратив п'ять кілограмів — і вже не було в мене ні живота ні шиї, одні лише ребра блищали.

УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ФОНД І СУСТА

Кураторія і Управа Українського Студентського Фонду (УСФ) та Управа Союзу Українських Студентських Товариств Америки (СУСТА), в повному порозумінні та за апробатою Екзекутиви Українського Конґресового Комітету Америки (УККА), в переконанні, що виховання української академічної молоді на майбутніх провідників науки, мистецтва, суспільно-громадського, політичного та економічного життя української спільноти є субстанційної вартости його існування, та в розумінні сповнення прадавніх мрій українського студентства, проголошують

ЛИПЕНЬ МІСЯЦЬ — МІСЯЦЕМ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА АМЕРИКИ

Ідея проголошення певного періоду часу в році студентським вже віддавна нуртує в кругах українського студентства, як колись в Україні, так опісля на еміґрації, а від деякого часу й тут в Америці. Зродилася вона з хвилиною, коли в дні 1-го липня 1910 р. в боротьбі за український університет у Львові згинув, поцілений в чоло ворожою кулею, сл. пам'яті Адам Коцко, один із провідників українського студентства. Від того часу аж по сьогодні життя українськгоо студентства на Рідних Землях визначається тотальною боротьбою проти ворога, який своє затруєне вістря звертає в першу чергу проти української академічної молоді. Він знає, що знищити чи отруїти студентство — майбутню провідну верству — значить обезголовити суспільство, зробити з нього безборонну рабську масу. Тому загарбники ніколи не дозволяли на студентську центральну установу, студентські імпрези, студійні дні тощо, бо уважали, що атмосфера такої діяльности неминуче видасть протирежимних провідників поневоленого народу.

Ми переконані, що проголошення спеціяльного періоду часу студентським, скріпить внутрішню наснагу студентства, віру в розуміння українською спільнотою його потреб та визнання його як значного фактора в житті української спільноти. Саме цей час буде призначений на перевірку власних сил студентства, на віднайдення ним свого місця та завдання, на різні студентські імпрези, доповнення знань з українознавства шляхом різних літніх курсів і лекцій, а спеціяльно — на придбання фондів для стипендійної допомоги нашому студентству.

Український Студентський Фонд, що постав при всебічній допомозі та співпраці всіх українських громадських, наукових, професійних та допомогових товариств і що його завданням є нести стипендійну допомогу українсько-американським студентам на принципі інтелектуальних здібностей та характеру, вбачає в загальній збірковій акції серед всього українсько-американського громадянства Америки та його центральних і льокальних організацій одне з головних джерел своїх фондів. Щоб не перешкоджати операції Українського Народного Фонду та сезоновим кампаніям ЗУАДК-у і Українського Католицького Комітету, Кураторія та Управа Українського Студентського Фонду, в порозумінні з Союзом Українських Студентських Товариств Америки, вирішили обмежити свою тотальну кампанію за фондами на місяць липень.

Ми переконані, що все українське громадянство та студентство Америки з вдоволенням привітають це проголошення і в міру можливости допоможуть провести в життя ті пляни, що їх намітили Управи УСФ і СУСТА.

Кураторія та Управа Українського Студентського Фонду гаряче закликають оцим все українське громадянство Америки, всі проводи українських центральних і льокальних організацій прийти з моральною та матеріяльною допомогою українському студентству в формі масових пожертв на Український Студентський Фонд, який переводитиме за поміччю студентів та членів інших молодечих організацій збіркову акцію в місяці липні. Рівночасно звертаємося з проханням до всіх українських організацій здержатися на цей час із своїми збірками.

Ми проголошуємо липень — місяцем Українського Студентства тому, щоб індивідуальна та колективна наукова й громадсько - студентська діяльність, як також збіркова акція для цілей Українського Студентського Фонду, велися в цьому місяці в ім'я тих ідей, за які згинув в сонняшньому дні липня сл. пам'яті Адам Коцко.

Українські громадяни! Українські студенти вже не раз давали доказ, що вони не тільки вчаться для пізнішого служіння своїй спільноті, не тільки боронять прав нашого народу в університетських залях та голосять українську правду, але готові в потребі віддати своє життя за все те, що найдорожче нашому народові.

Тому саме тепер, коли українське студентство є гноблене на Рідних Землях, коли воно не має можливости свобідного вибору фахів, коли вбивається найбільш заховану українськість його душі, ми повинні тут в цій вільній країні Вашинґтона розбудувати наші студентські кадри, допомогти їм вийти із закурених фабрик, бо тільки з морально та інтелектуально сильною високошкільною верствою зможемо не тільки зберегти та розбудувати нашу спільноту і включитися як вартісний елемент в розбудову нашої нової батьківщини, але також допомогти визволитися та розбудуватися нашій далекій, але заразом такій близькій Україні.

За Управу Українського Студентського Фонду:
Проф. **Р. Смаль - Стоцький**, президент; проф. **М. Зайцев**, віце-президент; мґр. **В. Петришин**, віце-президент; п. **Гр. Ґерман**, секретар; п. **И. Лисогір**, фін. референт.

За Управу Союзу Українських Студентських Товариств Америки:
Е. Кульчицька, президент;
М. Почтар, віце - президент;
З. Кравець, віце - президент;
Г. Демидчук, віце-президент;
В. Петришин, віце-президент;
Е. Ковальська, секретарка.

Віктор Приходько

МОМЕНТ З ПІДПИСАННЯ ВАРШАВСЬКОГО ДОГОВОРУ

(Спогад)

(3)

Уже не пам'ятаю точно, коли це було: наприкінці березня чи на початку квітня 1920 року. Не пам'ятаю також, з ким та які пан міністер мав приватні зустрічі в Кам'янці, але одного дня спеціяльно скликано у повному складі Національно - Державний Союз. Андрій Лівицький заявив, що Голова Директорії УНР, Головний Отаман, перше ніж підписати договір, хоче знати про те думку цього неофіційного українського парляменту, Національно - Державного Союзу.

Пам'ятаю, це засідання відбувалось тоді на Новому Пляні в будинку середньої технічної школи, проти величної Олександро-Невської Церкви. Настрій присутніх був піднесений, поважний. На стіні висіла велика мапа України. Доповідачем був д-р Степан Баран. Розуміється, годі пам'ятати його промову, — з того часу минуло 34 роки! — але одне головне речення залишилось у мене в пам'яті. Він сказав: **Панове, я галичанин, і доля Галичини мені може найближча і найдорожча, ніж будь-кому з вас. Але як політик, як державник, що має враховувати всі обставини, мушу сказати, що нині, в цих умовах, ми мусимо піти на цю, болючу для нас, втрату.**

Не пам'ятаю інших виступів і промов, але, — ось, — була оголошена перерва, десь певне, перед остаточним рішенням.

Всі вийшли на коридор чи до інших кляс. І тут відбулась зустріч і розмова, яку — гадаю, — мушу зафіксувати, бо залишився тільки я один, що при тій розмові був. На перерві я прохожався з членом Губерніяльної Земської Управи інж. О. Морозовським і в цей час нас спинили — Всеволод Голубович і Никифір Григоріїв, що йшли навпроти. Відбулась така розмова:

Голубович запитав:

— Ну, як же ви, земці, дивитесь на справу?

На це я, чи Морозовський, відповіли:

— Та що ж, справа тяжка! Ми, земці, не є політики, а ось, як дивитесь ви, справжні політики? Ваша партія?

І на це Всеволод Голубович сказав:

— **Бачиш, справа стоїть так.** (Ми були на „ти", як товариші по Духовній Семінарії). **Розуміється, іншого виходу сьогодні нема. Догоду треба підписати. Але було б нерозумно, коли б всі українські партії та організації, без винятку, дали на це згоду. Мусить бути хтось в опозиції. І ось ми, українські соціялісти-революціонери, формально виступаємо проти догоди. Розумієш? Щоб поляки не зазнавались. Щоб улегшити положення нашого, українського, уряду в майбутньому. Щоб, в разі чого, уряд міг покликатись, що має опозицію і не може безоглядно погоджуватись на всі польські домагання.**

Не пам'ятаю вже, як закінчилось засідання Союзу. Гадаю, що жадних формальних резолюцій не було ухвалено.

Андрій Лівицький від'їхав до Варшави. А 20 квітня 1920 року підписано відомий Варшавський договір...

Чому тепер, — на схилі літ, — уважаю за потрібне про це написати?

Передусім тому, що все це — історія наших змагань, великих подій і важливих рішень.

А, — подруге, — в ім'я правди й справедливости.

Річ в тім, що в дальшій історії, себто уже через рік — два, партія українських соціялістів - революціонерів, особливо опинившись на еміґрації, в Чехословаччині, увесь час і дуже гостро нападала на Головного Отамана С. Петлюру і на Андрія Літицького за підписання Варшавського договору. Нападала й на партію радикальних демократів, яка весь час залишалась вірна Урядові Української Народної Республіки і співпрацювала з ним, в особі старших видатних українських діячів, як міністри посли — О. Шульгин, К. Мацієвич, М. Славінський, А. Яковлів, О. Лотоцький, П. Чижевський, В. Прокопович, М. Корчинський та інші, а також майже увесь генералітет Української Армії. В процесі цих нападів, створилась з приводу Варшавського договору ціла література, а покійний с.-р. Микита Шаповал написав навіть велику книгу під назвою — „Ляхоманія".

Правда, нападали на авторів Договору й інші люди, особливо ті, що, під час підписання Договору, були далеко від подій, закордоном, як, напр., покійний проф. С. Шелухин та інші, що не знали дійсного положення речей. Звичайно, тяжко переживала й гостро нападала за цей акт і ціла Галичина, яку вся ця справа особливо болюче діткнула — політично і чуттєво...

Але мене завжди вражала і — скажу прямо обурювала поведінка окремих соціялістів - революціонерів. Обурювала не в порядку загальних нападів на цю партію, бо, як сучасник подій, уважаю ці напади абсолютним непорозумінням. Партія українських соціялістів - революціонерів в творенні української держави відіграла величезну позитивну ролю. Самим своїм постанням і виступом, як окрема українська партія, проти всесильної тоді партії російських соціялістів-революціонерів, українська партія с.-р. уже тоді, в 1917 році, відірвала Україну від Росії національно і політично. І в цім її історична заслуга.

Але правдою є, що в справі Варшавського Договору партія не мала морального права для особливо критичних виступів.

І я ж раз, ще тоді, в 20-х роках, брався за перо, щоб нагадати про ті обставини і про ті розмови, серед яких підписувалось Варшавський Договір.

Але завжди мусів спинитись: ще існувала Польська Держава, а в ній табори наших інтернованих вояків та певні відносини з приводу того нашого Уряду УНР з польським, а, крім того, „на тім боці", у Харкові, ще жив визначний учасник тих подій, бувший прем'єр-міністер Українського Уряду — Всеволод Голубович...

(Закінчення).

УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ В „ГОЛОСІ КАНАДИ"

Торонто. — Як ми вже повідомляли, по всій Канаді відбуваються маніфестації українців та інших уярмлених Москвою народів проти фальсифікації історії, якої допускається радянська пропаґанда у зв'язку з 300-річчям Переяславської угоди. Досі такі маніфестації відбулися в Монтреалі, Кенорі, Едмонтоні ,Йорктоні, Лондоні, Келґарі і в Саскатуні. 20 червня відбулася маніфестація протесту у Вінніпеґу, а за тиждень, 27 червня, в Торонто. Ініціятором цих маніфестацій є Комітет Українців Канади разом з Лігою Визволення України та іншими українськими організаціями. У маніфестаціях беруть участь також представники православної і греко-католицької Церков. З нагоди тієї масової кампанії протесту Комітет Українців Канади видав англійською мовою три брошури, в яких сказано правду про Переяславську угоду, про становище України та інших уярмлених країн під московським режимом і про комуністичну загрозу для решти вільного світу.

Едмонтон. — Василеві Єлиняковi, першому українцеві, що в 1891-му році поселився в Канаді, минуло 96 років. Не зважаючи на свій похилий вік, Василь Слиняк ще бадьорий, У день народження, родина і друзі з'їхалися до Єлиняка, щоб його поздоровити з ювілеєм. Василь Єлиняк перебуває тепер у містечку Чимпен у провінції Альберта. Він походить із села Небилів, повіт Калуш, Західня Україна .

Торонто. — В Торонто відбулося спільне засідання математично - природничо - лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка та Технічного Товариства. Наукове засідання відкрив коротким словом голова канадського відділу Наукового Товариства імени Шевченка професор Євген Вертипорох. Опісля читано доповіді д-ра Юрія Русова, професора Василя Вваниса, проф. Івана Чинченка, інж. Томця і д-ра Ніни Синявської.

Вашінґтон. — Від 31 травня до 5-го червня відбулася 23-та Конвенція Українського Народного Союзу, Товариства, яке має свої відділи в З'єдинених Державах і в Канаді. На Конвенції виступило з привітанням 15 представників американського Конґресу, уряду і дипломатичного корпусу, в тому числі спікер Палати Репрезентантів Джозеф Мартін і лідер урядової партії в Сенаті — сенатор Новленд. Писемні привітання з нагоди Конвенції Українського Народного Союзу прислали президент З'єдинених Держав Двайт Айзенгавер та інші визначні представники уряду і Конґресу. Крім того, делегати Конвенції відбули в Державному Департаменті тригодинну конференцію з керівником відділу для східньо-европейських справ, керівників відділу для справ іміґрації та іншими представниками американської адміністрації. Конвенції Українського Народного Союзу відбуваються що чотири роки. Новим головою переобрано Дмитра Галичина,

Рим. — Преосвященніший Ніль Саварин, єпископ-ординарій українців католиків Західнього Екзархату Канади, наприкінці квітня виїхав з Едмонтону до Риму, щоб узяти участь в урочистій канонізації Папи Пія Десятого і скласти звіт теперішньому Папі з своєї праці в Канаді. Канадський єпископ Ніль Саварин відвідав українські громади в Лондоні і Парижі. 29-го травня відбулася в Римі урочиста канонізація Блаженнішого Папи Пія Десятого. У торжествах узяли участь Архиєпископ Іван Бучко, єпископ Ніль Саварин з Канади і єпископ Амвросій Сенишин із З'єдинених Держав.

Торонто. — Шостого червня відбулося урочисте відкриття українського православного центру — „Київ", — який знаходиться в сорока кілометрах від міста Торонто. Ініціятором заснування цього центру була східня Єпархія Української Греко-Православної Церкви в Канаді. На урочистому відкритті Українського Православного Центру „Київ" взяло участь понад 4 тисячі осіб. Після Служби Божої, яку відправив Архиєпископ Михаїл у сослужінні багатьох священиків, відбувся великий концерт церковної і світської музики. В антрактах між концертовими виступами промовляли визначні гості, а серед них і депутат до канадського парляменту Іван Дікур.

Едмонтон. — Канадсько-українська преса подає, що радянська влада в Західній Україні перетворила на дім для старих манастир ченців Студитів в Уневі, поблизу Перемишлян. Як відомо, після окупації Західньої України Радянською Армією, комуністична влада прогнала ченців Студитів, а з манастиря зробила табір ув'язнення для тих священиків, які відмовлялися перейти на радянське казенне православ'я.

Остія, Італія. — Кожного року в морській пристані міста Остія відбувається урочисте посвячення моря, в якому беруть участь високі церковні і світські достойники. Цього року церемонію посвячення моря виконав український єпископ преосвящений кир Ніль з Едмонтону, який тепер перебуває в Римі. Церемонія посвячення моря почалася великою процесією з базиліки в Остії до пристані. Преосвящений кир Ніль в сослужінні отця Павла Градюка з Едмонтону та численних священиків і богословів різних східніх обрядів (українців, греків, ефіопців та інших) ніс мощі святого отця Миколая. Процесію супроводжала ескадрилля італійських літаків. Коли процесія прибула з владикою, священиками і вірними до спорудженого в пристані престолу, один з літаків скинув в море спеціяльно виготовлений на це торжество вінок. Після Богослужби і проповіді священика з промовою виступив головнокомандувач італійської морської фльоти. Опісля преосвященний кир Ніль поблагословив море освяченою водою і мощами святого Миколая.

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В БЕН МЕТІР (ТУНЕЗІЯ)

Закінчення водної греблі в Бен-Метір змусило більшість членів Української Громади, що працювали на цій будові, шукати можливостей переїхати з цієї неспокійної країни до іншої, де могли б знайти працю і відповідні умовини життя. Завдяки допомозі Католицької Акції та ЗУАДК, наполегливі заходи Управи Громади увінчалися успіхом.

Шість членів Громади виїхало до Франції, а 27 членів виїздять у липні до ЗДА. І так, з найбільшого числа членів 273 в 1948 р. залишиться 15, які будуть з часом розкинені по менших будовах, а деяким з них вдасться ще виеміґрувати до Канади або до Франції.

Українська Громада здобула собі добре ім'я так серед чужинців на тунезійському терені, як і серед української еміґрації. Точніше про історію нашої Громади, одинокого зорганізованого Українського осередку на терені Африки, зацікавлені можуть довідатися зі статті п. мґр. Гладиловича в Ювілейному Альманаху „Свободи" „Українці у вільному світі".

Архів Громади переслано для повного використання п. мґр. Гладиловичеві, який опісля передасть його на перехowання до музею Осередку Української Освіти й Культури в Вінніпеґу.

Члени Громади, які залишають Тунезію, складають щиру подяку всім українським установам, що допомогли у їхньому виїзді та засилають цією дорогою щирий привіт усім організаціям, з якими вони мали зв'язок за час свойого побуту в Тунезії через Управу Української Громади.

● **В місті Марлборо**, в стейті Масс., живуть найстарші трійнята — всі три вдовиці: Анні Фейт МекДоналд, Еллен Говт Деніcльс і Нора Черіті Морфі. Всі вони мають по 86 років і почувають себе добре.

РЕНЕТА СИМИРЕНКО

(Спомин про бл. п. інж. Юліяна Мудрака)

До „Садівничо-городничої секції" головного Т-ва „Сільський Господар" у Львові покликано на голову інж. Ю. Мудрака, а мене на секретаря. Мав я велику приємність працювати з цією висококультурною людиною і пізнати його шляхетний характер і любов до громадської праці.

Крім „Сільського Господаря", належали до Хліборобської Палати Львівського воєвідства інж. Ю. Мудрак, інж. М. Боровський, власники садівничих заведень А. Терпиляк і Р. Коцик, інж. д-р Є. Храпливий, М. Луцький і я.

В 1939 році Хліборобська Палата скликала помологічний з'їзд для усталення добору відмін для цілої Галичини. На цей з'їзд прибув інж. Ю. Мудрак, ми всі і голова Т-ва інж. д-р Є. Храпливий.

Українські представники сіли рядком на призначені місця. На порядку нарад було усталення сортименту.

При доборі відмін яблук польські помологи хотіли увести ряд яблук, які на мою думку зовсім не відповідали умовам нашого підсоння. В дискусії над сортиментами я зголосився до слова. Як лише почав говорити українською мовою — ціла заля загуділа, стали кричати: „Pan jest w Polsce! Nie rozumiemy, mow pan po polsku!" і т. д. Підняли такий крик і гамір протестів, що хтось з моїх колеґ став тягнути мене за рукав, аби я перестав. Та я уперся і далі промовляв уже в польській мові.

Не місце тут передавати перебіг дискусій. Однак я настоював, щоб до асортименту яблук увести добре акліматизовані місцеві відміни, а крім того знамените українське яблуко, виплекане українським помологом Левом Симиренком в Сидоровиці, на Київщині. Ренета Симиренка подана в найбільшому каталозі Німеччини — Шпета, як першорядний сорт, нажаль, з поміткою „russische sort", а англійські помологи вставили це число українське яблуко, як знамениту експортову відміну.

Промовці виступили проти моєї пропаґанди українських відмін. Я поденервований від несподіваного відношення учасників з'їзду до слушної справи, сів на своє місце. Мій сусід зправа шепче мені на вухо: „Ви вчинили просто скандал", а разом з тим я відчув, як б. п. інж. Ю. Мудрак стискав мою руку і тихенько прошепотів: „Добре сказали, так їм і треба". Хоч як мене критикували бесідники, але не всі були однозгідні. Коли з президії встав предсідник міністерства з Варшави і одверто признав мені рацію і як найкраще рекомендував увести український сорт „Ренету Симиренка" — настрій змінився. При голосуванні „Ренета Симиренка" перемогла і увійшла до асортименту відмін, які поручає Хліборобська Палата до поширювання і проб на терені Галичини.

В перерві мене обступили поляки і просили вислати їм зразки місцевих відмін і хоч посміхались з моєї мови, але казали: „pan ma racje".

Д-р Е. Храпливий побіг до „Сільського Господаря" і приніс жмут нашого журналу „Сад і город" та роздавав полякам ці числа, де були описані місцеві відміни яблук і їх рисунки.

Мої колеґи повеселішали, а б. п. інж. Ю. Мудрак щиро стиснув мою руку і вітав з перемогою „Ренети Симиренка".

Леонід Бачинський
Клівленд

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Спорт

УСТ „Тризуб" — друге місце; Турнір у Филаделфії — велике розчарування

Мабуть, вже не може бути більшого прихильника внутрішньо-українських зустрічей, як автор цих рядків. Але коли мова про футбольний турнір за неофіційне мистецтво Північного Сходу ЗДА, що відбувся в днях 19 і 20 червня ц. р. у Филаделфії, то він пройшов в такій організації, як була, є абсолютно проти. Коли хтось в побожній вірі в організаторів — УСТ „Тризуб" Филаделфія — вірив, що цей турнір перетвориться у велику зустріч наших спортовців, допоможе зблизитися їм і духово згуртуватися в одне і врешті правдиво покаже можливості поодиноких дружин, той погано зранив себе. Филаделфія залишила глибокі рани в нашому футболі Північного Сходу, що ще довго будуть кровавити. Учасники турніру,— з огляду на обставини, були б виправдали господарів від всіх інших недомагань, коли б останні хоч сяк-так — як вже не добре — приготовили саму футбольну частину турніру. На ділі — це було організаційне мачування. Ми шукали б виправдання і для цього, але не можемо замикати очей на факт, що хтось є так засліплений клюбовим фанатизмом, щоб аж жертвувати спортовою мораллю. Турнір проходив під гаслом „Все проти УСК Нью Йорк." І це було б зовсім здоровим гаслом, бо інші дружини видвигають УСК як найкращу дружину і чесно бажають перемогти її, коли б господарі з неоправданим комплексом менbackwards неповноцінності не робили так, щоб викинути УСК Нью Йорк „технічно", виснажуючи для цього інші клюби. 1-шого травня ц. р. представники клюбів Північного Сходу з'їхалися в Трентоні й усталили основні правила турніру, що у Филаделфії взагалі не були в практиці або вигідно „перефразовані" навіть публічно (і то правильно!).

Шановний Голово УСТ „Тризуб" Филаделфія, пане Котельницький! Я написав гостріше, як я бажав. Але коли б я написав інакше, я був би нечесний з собою і поповнив би моральний злочин супроти нашого спорту, добро якого мушу поставити вище всього іншого. Бажаючи бути повним і об'єктивним, я ширше вияснюю тут зроблені закиди і видвигну позитивні сторінки турніру в Филаделфії, в 7-му числі сторінки „Український Спорт". Там рівно ж подам вечірні дані.

* *

Субота, 19 червня ц. р. — Приїжджаєте до Филаделфії і дивуєтеся браковi відповідного настрою, що його мала б принести із собою така зустріч спортовців. Надієтесь спортову площу. Але там тільки повно майже нестерпного сонця і мала горстка глядачів. Згідно з усіма правилами нечистості розгардіяшу льосування почалося добре по другій годині. Мають грати рівночасно на двох площах. Перші змагання УСК Нью Йорк — УСТ „Дніпро" Балтимор і УСТ „Тризуб" — УСТ „Стріла" Трентон.

Змагання УСК—ДНІПРО не відбуваються, бо ще не приїхали всі змагуни з Балтимор. — Тут щойно „починається". Всі дискутують, УСК, держачися вільносовного пляну, хоче відпочивати і мати вокове. — „Хтось" хоче, щоб УСК грав із вільною „Січчю". УСК правильно держиться пляну. — „Хтось" признає (направду не знаю хто!) вокове для УСК-у. В міжчасі починається гра.

Тризуб — Стріла 2:2 (0:2)

Трузуб з Гарасимом, але в першій півгрі без д-ра Павличка. Все амбітна Стріла „пече" сенсацію: — в першій півгрі має перевагу. Володимир Маркевич здобуває двоє воріт. В другій половині приходить д-р Павличка і Тризуб, кондиційно найкраща дружина турніру,— притискає „стріловиків", на яких вже добре видно сліди специки. Але часу стає тільки для нерішеної із стрілів Е. Чижовича і П. Світенка.

Січ — Дніпро 3:0 (1:0)

Врешті приїхала решта молодиків Балтимору. Січ „пішков", заощаджуючи сил, покорила амбітних „дніпровиків", яким дуже бракувало належної опіки їх проводу.

УСК — Тризуб 1:1 (1:1)

Заслужений реміс між технічно кращим УСК-ом і бистрішим Тризубом. Гра цікава, але не на високому рівні. Тризуб краще подобався. Перші ворота здобуває Тризуб, коли Ю. Цьолко не кулакує підворітнього м'яча — Е. Чижович добиває. Мільо Ванах вирівнює довгим стрілом.

Січ — Стріла 2:0 (1:0)

Знову ж Стріла показує себе амбітним горіхом, а воротар К. Крижановскі ще раз демонструє свою вмілість і безприкладну самопосвяту. Технічна Січ перемагає врешті воротами М. Вітюка і Кашицького.

УСК — Дніпро 5:0 (3:0)

Дніпро виступило без свого скомтуженого воротаря Гриничина. Дніпровики вже не мали стаміни і не крили і тому ціла гра виглядала на картун „Том і Джері". Вислід повинен бути двоцифровий. Ворота здобули: О. Ванах і Р. Павлюк по 2 і Є. Голока.

Неділя, 20 червня ц. р. — Справи стоять трохи краще, але не дуже. Спека та сама. Непорозуміння ті самі. День починається прибуттям більшого числа глядачів і відступленням Дніпра від дальшої участи в турнірі. Причиною їх відступлення було контуження декількох змагунів, а резерви вони не мали. Суддівська колегія з представників клюбів (якщо її такою можна б було назвати) дивним дивом рішає дати іншим всім дружинам вокове — 5:0, замість дати вокове тільки тим дружинам, що не грали з Дніпром. Але...

УСК — Стріла 2:0 (1:0)

УСК виступив з новим набутком Карлом Копецьким, чехом, що в минулому сезоні змагався в УСК „Січ" Елизабет. УСК, спеціяльно напад, показав дійсно концертову гру в найкращому розумінні. Після цієї гри замовкли його голосні „противники". Пех не дозволив показати гри у висліді. Воротами поділилися Р. Павлюк і Е. Аридт.

УСК — Січ 1:0 (0:0)

Рішальні змагання. Найкраща гра турніру між трохи змученим УСК-ом, що тільки що грав з Стрілою і свіжою Січчю, яка мусіла виступати без І. Маланчука, що попереднього дня серйозно розтяв собі живіт на шклі. В другій половині — на початку — М. Клоків робить руку на карному полі й О. Ванах певно виконує його. Січ натискає бравурно, але блискучий Ю. Цьолко і задні (тепер вже з Ванахом) видержують, а напад УСК-у не перестає бути небезпечним. Реміс був би найбільш заслуженим. Січ могла би виграти змагання в першій половині. Гра дуже „фер".

Тризуб — Січ 2:0 (1:0)

Після некоректностей, яких допустилася дружина Тризуба супроти Січі, Січ здобулася на найбільш спортову поведінку, приступаючи без відпочинку до змагу, які вже не мали „жадного" значення. Тризуб виступив з Дахнівським з Шікаго і переміг заслужено хоч Січ була зовсім рівнорядним противником. Крім того, суддя не признав карного за руку Тризуба. Ворота здобули Е. Чижович і Прунько.

В загальному турнір з огляду на спеку не був на високому рівні. Неділя бачила кращий футбол від суботи.

Увечері відбулося прийняття змагунів в прекрасному чоловому будинку, що ним розпоряджає УСТ „Тризуб" Филаделфія. Чашу купців Филаделфії вручив капітанові УСК'у М. Шмиглеві голова „Тризуба" п. Котельницький. Всі дружини також одержали грамоти. Рівно ж говорив б. голова „Тризуба" п. Р. Савчак який в гарній промові закликав забути непорозуміння турніру, а дальше якнайкраще присвятити себе нашому спортові, що знайде свій вияв на Запорізьких Ігрищах, що відбудуться в 1955 року в Нью Парку.

Роман Лисняк

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ВИЛКС-БЕРІ, ПА. — Б-во св. І. Хрестителя, відд. 223, повідомляє, що збори відбудуться в неділю, 4-го липня, в парафіяльній залі, зараз по Сл. Божій. Маємо важні справи. Присутність всіх членів конечна. — Уряд.

ЯК ПІДПИСУВАТИСЯ?

(Закінчення зі стор. 2)

правильне явище, яке крім цього має за собою традицію. Чи ця традиція сягає княжої доби, цього не знаю. Коли б передано тут російську мову, то в англійському повинно бути на кінці „ф", а цього немає. В англійській мові „і" часто читаємо як українське „и", а „е" як українське „і". Це хоробливa вразливість на російщину добачувати неправильність в передачі укр. „и" англійським „і". Передача „Київ" за допомогою „Kyiv" могло б мати наслідки у вимові, „кайв". Передача „kiev" вимиває це.

Не раджу переймаються ані передачею зм'якшень, ані теж передачею кінцевого й (j). Вони не існують у англійській мові і їх можна пропускати.

Вкінці до передачі мого прізвища (Besoushko), в якій п. І. В. М. добачає уплив трьох мов. Англійська мова збагачувалася і збагачується різними складниками, тому їх можна в ній віднайти. В середньовіччі перебрали англійці майже половину словника від французів, і сьогодні це спільне добро англійської і французької мов. Коли англійцям чи там американцям треба передати чужі слова, то вони стараються узгіднити по змозі чужу вимову. Не завсіди так воно було: колись перебрали назву римського вождя Юлія Цезаря — Julius Caesar — але у вимові передали його як Джуліес Сізер: так воно водиться зі словами кожної латинки і подібне було б з майбутньою українською латинкою.

Вони застосували „ou" (українське „у") в засвоєних такі чужих слів як: boule (Вишка Рада в Атенах), gourde (гавайський доляр), goulash (мадярське), nous (грецьке), rouble (російське), Roumania (румунське), mousme (японське: молода дівчина) і ін.; крім цього маємо в англійській мові багато слів, в якій „у" передається через „ou".

Назвім їх кілька для прикладу; ось вони: ouzel, Bouvardia, cougar, courlan, dour, foulard, foumart, foussa, houbara, koulan, poulard, soutana і інші. Передача „Безушко" за допомогою „Bezushko" могло б виголошуватися „Безашке".

Передача „з" з допомогою „s" є також властиве англійській мові. Таку передачу знаходимо в таких словах, як: Cosmo, Israel, Moses, Isolde, Rosita, Thisbe, Keyserling, і ін. Англійське „Pusey" вимовляється як „Пюзи". Вичислимо декілька слів англійських, в яких у письмі маємо „s", а у вимові „з". Ось вони: resemble, resent, reservation, usance, visit, visor, і ін. Відомо, що беззвучні шелестівки в оточенні звучних набувають звучности, ось як в houses, і ін.; популярна вимова хвороби goiter є тільки „гойдер".

П. І. В. М. добачив у кінцевому звукові „о" (Besoushko), англійське „о"; воно не правдиве, бо англійські ненаголошені склади, як початкові, так і кінцеві, тратять на своїй повноті і наближаються до звуку „тва" (це коротка голосівка, яка нагадує „е").

Чому „sh" мало б звучати тут як „ж", це вже таємниця п. І. В. М.

П. І. В. М. пише: „спеллінг" і „пронасійшен", а треба: „спелінг" і „пренансіейшен".

Замість того, щоб закидати іншим безграмотність, раджу авторові ліпше вичунти основи англійської мови і в цей спосіб добути краще зрозуміння справ, в яких забирає голос.

Посмертні Згадки

ІЛІЯ ЮРДИГА, довголітній член Т-ва Запорозька Січ, відд. 283 У. Н. Союзу в Бурн, Н. Н., помер у 70-ім році життя. Покійний походив з с. Хоровичі, пов. Перемишляни, Галичина. Оставив у смутку дружину Анну, 7 доньок і двох синів. — В. Н. П.! Секретар.

ТЕКЛЯ КАРПЛЮК, членкиня відд. 433 У. Н. Союзу в Бабілон, Н. Н., померла 12-го червня 1954. Покійна родилася в с. Лисичинці, пов. Збараж, Зах. Україна. Оставила в смутку внука і двох дочок. — В. Ці П.! К. Шинкар, секр.

В глибокому смутку ділимося з Рідньою, Приятелями і Знайомими вісткою, що дня 12. червня 1954 р., о год. 6:15 рано, в лічниці в Провіденс, Р. Ай., упокоївся в Бозі в 75 р. життя по довшій і важкій недузі Наш Найдорожчий Муж і Брат

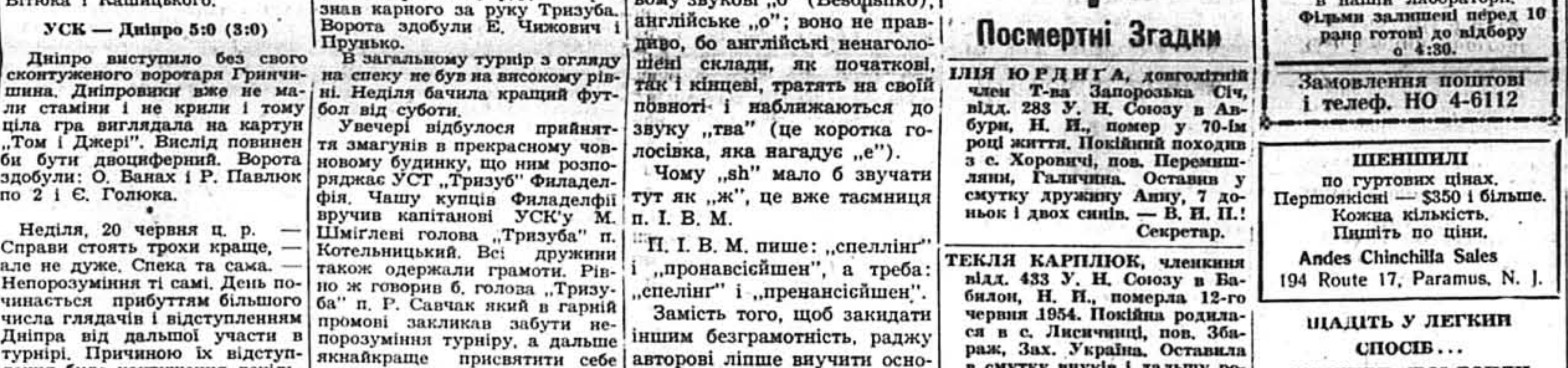
бл. п. Д-р ВОЛОДИМИР ЧИРОВСЬКИЙ бувший адвокат і нотар в Зах. Україні.

Заупокійне Богослуження відбулося 16. червня ц.р., а похорон того ж самого дня на гр.-кат. цвинтарі у Вунсакет, Р. Ай.

Горем прибиті

МАРІЯ ЧИРОВСЬКА, дружина
ЛЕОНІД ЧИРОВСЬКИЙ, брат
ЗИНОВІЯ ЧИРОВСЬКА, братова

ТАРЗАН, ч. 3391. Готов до удару.

Більша людина поволі спускала меншу, аж поки вона не стала на підвіконні Гемнонового мешкання.

Ідучи дуже обережно по підлозі, людина без надуми зблизилася до ліжка, про яке знала, що воно — Тарзанове.

Вона підійшла помалу мовчки. Поруч ліжка вона завагалася. Її очі шукали місця, де б застромити ножа і спричинити негайну смерть.

Нахилившись над ліжком, вбивця тихо підніс довгого, гострого ножа понад груди сплячої постаті.